

मूल्य ₹ १५/-

हसती दुनिया

(मराठी)

अंक ०९ • वर्ष २० वे • पृष्ठे ५२ • सप्टेंबर-२०२३

हसती दुनिया

(मराठी)

अंक ०९ • वर्ष २० वे • पृष्ठे ५२ • सप्टेंबर-२०२३

बालकांच्या बौद्धिक आणि आध्यात्मिक विकासाची आगळी वेगळी भेट

(पंजाबी, इंग्रजी व हिंदी भाषेतसुद्धा प्रकाशित)

संपादक
राजेंद्र थोरात
(अवैतनिक)

सजावट व चित्रे
उदय सत्यवान पांगे • राजनंदन कृ. पिंपळकर
श्रीकांत द. पाटील • रोहित कि. खुडे

संत निरंकारी मंडळ (चेंबूर) करिता मुद्रक व प्रकाशक
श्री. चंद्रकांत अनंत जाधव यांनी ही हसती दुनिया पत्रिका
संतोष प्रिंटर्स, जय शिवाजी नगर, कात्रक रोड, बेस्ट डेपो,
वडाळा, मुंबई- ४०००३९, येथे छापून संत निरंकारी
भवन, ५० मोरबाग रोड, दादर (पूर्व), मुंबई-४०० ०९४.
येथे प्रकाशित केली.

कार्यालयाचा पत्ता

५०, मोरबाग रोड, संत निरंकारी सत्संग भवन,
दादर, मुंबई - ४०० ०९४

E-mail : hduniya.marathi@nirankari.org
marathiastiduniya@gmail.com

Website : www.nirankari.org

लेखकांच्या मताशी सहमत असणे अनिवार्य नाही

मासिक पत्रिकेविषयी चौकशीसाठी हेल्प लाईन : ०२२-२४९० ५७४९

स्तंभ

○ दोन शब्द	०४
○ विचारपुष्प	१०
○ दादाला विचारु या	१३
○ शब्दकोडे	१४
○ वाढदिवसाच्या शुभेच्छा	२०
○ दिव्यवाणी	२५
○ कुतूहल	२९
○ हसा मुलांनो हसा	३०
○ आरोग्याचा मंत्र	३६
○ सामान्य ज्ञान	४७
○ रंग भरा	५०

चित्रकथा

○ चित्रकथा	१६
○ किट्टी	३८

२२

विशेष व प्रेरक प्रसंग

- व्यक्तिविशेष : डॉ. अभय बंग ०७
- दिनविशेष : राष्ट्रीय हिंदी भाषा... १५
- संतकथा : गावबा २१
- बाल संत समागम : क्षणचित्रे २६
- भ्रमंती : मालेगावचा भुईकोट किल्ला २८
- प्रेरक प्रसंग : योग्यता स्वकर्तृत्वाने.. ३५
- दिनविशेष : अभियंता दिन ३७
- विशेष : साहित्य पुरस्कार ४२
- दिनविशेष : ईद-ए-मिलाद ४६
- संगणक आणि अवकाश विज्ञान... ४८

२३

कथा

- श्रीकृष्ण आणि त्यांच्या माता ०५
- निःस्वार्थ सेवा ०८
- हीच खरी मदत २२
- जाणा आणि माना २३
- ईश्वराची कृपा ३२
- पाहण्याचा दृष्टिकोन ४४

३२

कविता

- शिक्षक आमुचे दैवत महान १२
- निसर्ग ३४
- मन हे असेच असते ४३

मुलं म्हणजे देवाघरची फुलं

एकदा शिक्षकांनी फळ्यावर आठाचा पाढा लिहिला. $8 \times 1 = 8$ पासून $8 \times 8 = 64$ इथपर्यंत पाढा बरोबर लिहिला; परंतु शेवटचा अंक $8 \times 9 = 89$ असा लिहिला. ते पाहून सगळा वर्ग हसू लागला.

शिक्षकांनी मुलांकडे पाहत म्हटलं, मुलांनो! तुम्ही का हसलात ते मला माहीत आहे. आठाचा पाढा मी आठापर्यंत बरोबर लिहिला; परंतु पुढचा एक अंक मात्र मुद्दामच चुकीचा लिहिला. यावरून तुमच्या लक्षात आलं असेल, की आपण जीवनामध्ये कितीही चांगलं वागलो, कितीही योग्य असलो तरी एखाद्या लहानशा चुकीमुळे आपलं हसू होऊ शकतं. जगाचं लक्ष आपल्या चांगल्या गोष्टींपेक्षा आपल्या चुकांकडे जास्त असतं. एखाद्या पांढऱ्या शुभ्र पडद्यावर एक छोटासा जरी काळा ठिपका असला, तरी बघणाऱ्यांचं लक्ष पडद्याच्या शुभ्रतेकडे न जाता काळ्या ठिपक्याकडेच केंद्रित होतं.

माता सविंदरजींनी हीच गोष्ट आपल्या विचारातून समजावताना सांगितलं, की आपण बाहेर जाताना जेव्हा एखादा ड्रेस घालतो, तो ड्रेस थोडासा जरी मळलेला असला, तरी घरातील

कोणीतरी म्हणतं, की अरे, तुझा ड्रेस किती मळलेला आहे. तुला बघून लोक काय म्हणतील! जरा चांगला ड्रेस घालून जा. थोडासा मळलेला ड्रेस घातला तर लोक नावं ठेवतील याचा आपण विचार करतो; परंतु अनेकदा आपल्या मनामध्ये एखाद्याविषयी वाईट विचार येतो किंवा कोणाविषयी राग-द्वेष निर्माण होतो. अशावेळी आपलं मन किती बरं मलीन होत असेल! तेव्हा हा प्रश्न आपण स्वतःला विचारतो का, की हे मलीन मन पाहून सर्वव्यापी प्रभू-परमात्मा काय म्हणेल? आपल्या मनातील चांगले-वाईट विचार कोणी जरी पाहत नसलं, तरी अंतर्यामी ईश्वर सारे काही जाणत असतो. ईश्वरापासून कोणतीही गोष्ट लपून राहत नाही. हे ज्ञान आपल्याला या मिशनमध्ये प्राप्त झालेलं आहे. मग आपण प्रत्येक पाऊल किती विचारपूर्वक टाकलं पाहिजे! ईश्वराची जाणीव जर सदोदित असेल तर आपल्या मनामध्ये कुविचार कधीच येऊ शकत नाही. मग आपलं मन नेहमीच स्वच्छ राहील आणि स्वच्छ मनातच ईश्वराचा वास असतो. म्हणूनच अशा मुलांसाठी म्हटलेलं आहे, 'मुलं म्हणजे देवाघरची फुलं!'

- राजेंद्र थोरात ...

पौराणिक कथासार

श्रीकृष्ण आणि त्यांच्या माता

भाद्रपद महिन्यात कृष्ण पक्षातील अष्टमीला मध्यरात्री भगवान श्रीकृष्णांचा जन्म झाला. त्यावेळी त्यांची माता देवकी आणि पिता वसुदेव कंसाच्या बंदिवासात होते. आकाशवाणीनुसार माता देवकीचा आठवा पुत्र कंसाचा काळ ठरणार होता. म्हणून कंसाने तिचे सातही पुत्र क्रूरपणे मारून टाकले. भगवान श्रीविष्णूंचा आठवा अवतार म्हणजे कृष्ण. त्यांचा जन्म होताच कारागृहाचे दरवाजे आपोआप उघडले. वसुदेवांनी त्याच रात्री यमुना नदी पार करत श्रीकृष्णाला नंद राजाच्या

घरी माता यशोदेच्या कुशीत नेऊन ठेवले व यशोदेची कन्या देवकीच्या कुशीत आणून ठेवली. सकाळी जेव्हा कंस आला, त्याने पाहिले, की कन्या झालेली आहे. तिला ठार मारण्यासाठी वर उचलत असतानाच ती त्याच्या हातातून निसटून आकाशात अंतर्धान पावली.

बाळ श्रीकृष्ण गोकुळामध्ये माता यशोदेच्या सहवासात वाढत होता. नाना लीला करून माता यशोदेला आनंद देत होता. बालवयातच त्यांनी अनेक राक्षसांचाही वध केला. त्यानंतर कंसाला

ठार मारुन देवकी आणि वसुदेव यांना सोडवले. त्यावेळी माता देवकी म्हणाली, “कृष्णा! तू स्वतः भगवंत असून, सर्वशक्तिमान असूनही कंसाच्या तावडीतून सोडवायला चौदा वर्षे विलंब का लावलास?” त्यावर श्रीकृष्ण म्हणाले, “माते माझा नाईलाज होता. कारण मागील जन्मी तूही मला १४ वर्षांसाठी वनवासात पाठवलं होतंस ना! म्हणून मी तुझ्यापासून १४ वर्षे दूर राहिलो.” माता देवकी आश्चर्यचकित होत म्हणाली, हे कसं शक्य आहे? त्यावर भगवंत म्हणाले, हे माते! मागील जन्मी तू माता कैकयी होतीस आणि मी राम होतो. तुझ्या इच्छेने मला १४ वर्षे वनवासात जावे लागले. त्यामुळे माता कौशल्येला पुत्रसुखापासून वंचित राहावे लागले. या द्वापारयुगात माता कौशल्या ही यशोदेच्या रुपाने जन्माला आलेली आहे. तू जरी मला वनवासात पाठवलं असलं तरी तुझं माझ्यावर खूप प्रेम होतं. जेव्हा मी वनवासातून परत आलो तेव्हा तुला खूप पश्चाताप झाला होता. तू माझ्याकडे एक इच्छा व्यक्त केली, की पुढचा जन्म मी तुझ्या पोटी घ्यावा. मी तुला तसं वचनही दिलं होतं; परंतु माता कौशल्येला मी नाराज करू शकत नव्हतो. म्हणून तिलाही वचन दिलं, की मी जरी माता कैकयीच्या पोटी जन्म घेतला, तरी तुझाच पुत्र म्हणून वाढेन. तुझ्याच सहवासात राहीन.

लक्ष्मण हा शेषनागाचा अवतार होता. त्याने माता सुमित्रेच्या पोटी जन्म घेतला. माझा लहान भाऊ होऊन माझी खूप सेवा केली. म्हणून या जन्मी मी त्याचा लहान भाऊ झालो. मोठा भाऊ बलराम शेषनागाचा अवतार आहे. हे माते, कर्माचे भोग कोणालाही चुकले नाहीत. देवी-देवता असोत, अवतारी पुरुष असोत, प्रत्येकाला गत जन्माचे भोग भोगावेच लागतात. त्यासाठी या धरतीवर जन्म घ्यावा लागतो. □

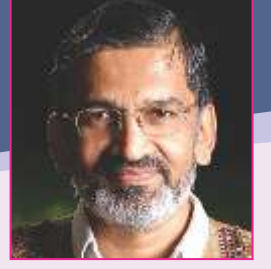

सण आणि शिकवण

प्रत्येक सण-उत्सवामागे एक शास्त्रीय दृष्टिकोन आणि शिकवण असते. बाळगोपाळांचा आवडता उत्सव म्हणजे दहीहंडी. यामागेही अशीच शिकवण दडलेली आहे. त्याकाळी मथुरेचा दुष्ट राजा कंस याने फर्मान काढलं, की आजूबाजूच्या नगरीतील सगळं दही-दूध मथुरेला पोचतं करावं. कंसाच्या धाकाने नंदराजाच्या नगरीतील सारं दही-दूध मथुरेला जाई. दह्यादुधाशिवाय बाळ गोपाळांचं शरीर पुष्ट कसं होणार? म्हणून श्रीकृष्णाने आपल्या सवंगड्यांसह घराघरात जाऊन दहीहंडीचा खेळ सुरू केला. उंचावर ठेवलेलं दही-लोणी मिळवण्यासाठी सगळे एकत्र येऊन मानवी मनोरा करत. त्यामुळे ते सहज प्राप्त करता येई. इथं आपल्या हक्कासाठी एकत्र येणं, शारीरिक सुदृढता टिकवणं हीच शिकवण मिळते.

या पाठोपाठच एकतेचा संदेश देणारा उत्सव म्हणजे गणेशोत्सव! स्वातंत्र्यप्राप्तीसाठी सर्व भेदभाव विसरून समाजाने संघटित व्हावं यासाठी लोकमान्य टिळकांनी सार्वजनिक गणेशोत्सव सुरू केला. नवस सायास करणं, अंधश्रद्धा पसरवणं हा या उत्सवामागचा हेतू नव्हता. म्हणून आपण या सण-उत्सवामागे असलेला हेतू आणि शिकवण लक्षात घेऊन त्यांचा आनंद घ्यावा. जीवघेणी स्पर्धा, धांगडधिंगा, ध्वनीप्रदूषण या पासून लांब राहावे. □

डॉ. अभय बंग

बालसंगोपन आणि स्त्री आरोग्याकरिता समर्पित अशा 'आशा' या कार्यक्रमाचे प्रणेते डॉ. अभय बंग यांचा जन्म महाराष्ट्रातील वर्धा येथे २३ सप्टेंबर १९५० रोजी झाला. अभय बंग यांचे बालपण वर्ध्यातील सेवाग्राम आश्रमात आचार्य विनोबा भावे यांच्या सान्निध्यात गेले. बालपणी अभय आणि अशोक बंग या दोन्ही भावंडांमध्ये आपण आयुष्यात पुढे काय करायचं या विषयी चर्चा चाले. अशोकने कृषी क्षेत्रात तर अभयने गाव खेड्यातील रहिवाशांचे आरोग्य या क्षेत्रात काम करायचं ठरवलं.

अभयजींनी नागपूर विद्यापीठातून एम.बी.बी.एस. आणि एम.डी. (वैद्यकशास्त्र) या पदव्या संपादन केल्या. त्यांच्या पत्नी राणी बंग यांनीही एम.डी. (स्त्रीरोगतज्ज्ञ) ही पदवी मिळवली आहे. दोघांनीही आपापल्या विषयात सुवर्णपदक प्राप्त केले आहे. डॉ. अभय आणि डॉ. राणी बंग या दोघांनाही सामाजिक आरोग्य क्षेत्रात काम करण्याची खूप आवड होती. आपल्याला उत्तम प्रकारे काम करता यावे यासाठी त्यांनी १९८४ मध्ये बालिटमोर येथील हाफकिन्स युनिव्हर्सिटीमधून सामाजिक आरोग्य या विषयात पदव्युत्तर अभ्यास पूर्ण केला. अमेरिकेतून परत आल्यानंतर त्यांनी गडचिरोली येथे आपल्या कार्याला सुरुवात केली. डिसेंबर १९८५ मध्ये त्यांनी 'सर्च' या संस्थेची स्थापना केली तसेच आदिवासी आणि खेड्यातील आरोग्यविषयक समस्यांवर तोडगा काढून तेथील रहिवाशांच्या गरजेनुसार दवाखान्याची स्थापना केली. या भागांमध्ये बालमृत्यूचे प्रमाण जास्त होते. याचा खोलवर अभ्यास केला असता गरिबी, संक्रमण रोग, हगवण, न्यूमोनिया, योग्य उपचारासाठी

दवाखान्यांचा अभाव इ. १८

कारणे त्यांना सापडली. संसाधनांचा अभाव असतानाही बालमृत्यूचे प्रमाण कमी करण्यासाठी त्यांनी अनेक उपाय शोधले. नवजात शिशूंच्या संगोपनासाठी खेड्यातील महिलांना प्रशिक्षण दिले. त्यामुळे बालमृत्यूचे प्रमाण कमी व्हायला मदत झाली. सुरुवातीला वैद्यकीय क्षेत्रातील सहकाऱ्यांनी त्यांच्या या अपारंपारिक उपायांना आक्षेप घेतला; परंतु पुढे याच उपायांचे प्रत्यक्ष परिणाम पाहिल्यावर त्यांच्या कृतीला सर्वांनी मनापासून मान्यता दिली.

डॉ. बंग यांच्यामुळे खेड्यातील सुमारे एक लक्ष महिला आज भारत सरकारद्वारे 'आशा' या कार्यक्रमांतर्गत प्रशिक्षित केल्या गेल्या. त्यांनी जगाला पटवून दिले, की नवजात शिशूंच्या उपचारासाठी मोठमोठ्या दवाखान्यांची आणि उच्च तंत्रज्ञानाची गरज असतेच असं नाही. साध्या, व्यावहारिक उपायांनी खेड्यांमध्येही उपचार दिले जाऊ शकतात. गडचिरोली जिल्ह्यातील बालमृत्यूचे प्रमाण दर हजारी १२१ वरून ३० वर आणले.

त्यांची ही पध्दती भारत सरकारने आपल्या राष्ट्रीय योजनांमध्ये स्वीकारली आहेच; परंतु अनेक जागतिक संस्थांनी सुध्दा प्रगतिशील राष्ट्रांमध्ये बालमृत्यूचे प्रमाण कमी करण्यासाठी याचा अवलंब केलेला आहे. भारतामध्ये रोग आणि मृत्यूला कारणीभूत ठरलेल्या पहिल्या दहा घटकांपैकी दोन घटक म्हणजे मद्यपान आणि धूम्रपान या व्यसनांपासून मुक्त होण्यासाठी जनजागृतीचे कार्य त्यांच्या संस्था करत आहे.

उर्वरित पान क्र. ९ वर

निःस्वार्थ सेवा

आशा भोंसले

डॉ. संजीवनी यांनी गावाच्या वेशीजवळ नुकतंच एक हॉस्पिटल सुरु केलं होतं. मोठ्या कष्टाने आणि जिद्दीने उभारलेल्या या हॉस्पिटलमध्ये त्या प्रत्येक पेशंटची मनापासून सेवा करीत.

एके दिवशी गावाच्या वेशीवर एका टेम्पोचा भीषण अपघात झाला. टेम्पोचालक वृद्ध गृहस्थ होता. त्यात तो गंभीर जखमी झाला होता. लोकांनी त्याला तातडीने संजीवनी हॉस्पिटलमध्ये अॅडमिट केलं. हॉस्पिटलच्या प्रमुख डॉक्टर संजीवनी यांनी त्या जखमी पेशंटवर लागलीच उपचार सुरु केले आणि या पेशंटला कुठल्याही प्रकारचा त्रास होऊ

नये अशी ताकीद सर्व स्टाफला देऊन ठेवली. तसेच कुठल्याही प्रकारची फी त्यांच्याकडून घेऊ नये अशीही सूचना दिली.

आठ-दहा दिवसांनी पेशंट पूर्णपणे बरा झाला. आता डिस्चार्ज देण्याची वेळ आली. टेम्पोचालकाने बिलाबाबत विचारणा केली, तेव्हा त्यांना सांगितलं, की आपल्याकडून कोणत्याही प्रकारची फी घेतली जाणार नाही.

हे ऐकून त्याला मोठं आश्चर्य वाटलं. तेवढ्यात डॉक्टर संजीवनी स्वतःच तेथे आल्या. त्यांनी पेशंटची विचारपूस केली. टेम्पोचालकाने विचारलं,

“डॉक्टर, आपण माझ्याकडून बिल का घेत नाहीत?” त्यावर डॉक्टर संजीवनी स्मितहास्य करत म्हणाल्या, “काका, कदाचित तुम्ही मला ओळखलं नसेल, मी संजीवनी, कुळगावची! लहान असताना तुम्ही लाडाने मला संजू म्हणायचे....” हे ऐकताच पेशंटचा चेहरा प्रफुल्लित झाला. डॉ. संजीवनी यांच्या समोर सारा भूतकाळ उभा राहिला. “.... दहा वर्षांपूर्वी मला डॉक्टर होण्यासाठी गावातून शहरात यायचं होतं, तेव्हा माझी परिस्थिती देखील तशी नव्हती आणि मला घरातून सुध्दा कोणी पाठवायला तयार नव्हतं; पण तुम्ही माझ्या घरच्यांना समजावलं. स्वतःच्या मुलीच्या लग्नासाठी बाजूला ठेवलेले पैसे माझ्या पहिल्या वर्षाच्या फी साठी भरले. म्हणूनच मी इथवर पोचले. काका, तुमचे हे उपकार मी कधीच विसरू शकत नाही. मला तेव्हा तुम्ही म्हणाला होतात, की पोरी! खूप मोठी हो; पण माणुसकी आणि चांगुलपणा कधी विसरू नकोस. गरजवंतांना शक्य तेवढी निरपेक्षपणे मदत कर, मानवतेची सेवा कर. तुमचा शब्द न शब्द माझ्या हृदयात कोरला गेला.”

हे सगळं ऐकून टेम्पोचालक काकांनाही जुन्या गोष्टीची आठवण झाली. त्यांचेही डोळे आनंदाश्रूंनी भरून वाहू लागले. अभिमानाने त्यांचा ऊर दाटून आला.

मित्रांनो, निस्वार्थ भावनेने, कोणत्याही फळाची अपेक्षा न ठेवता केलेल्या प्रत्येक कर्माची नोंद ईश्वराच्या दरबारात होत असते. अशी कर्म कधीही वाया जात नाहीत. म्हणूनच एका गीतकाराने लिहिलंय -

हरवले आभाळ ज्यांचे, हो त्यांचा सोबती।
सोपडेना वाट ज्यांना, हो त्यांचा सारथी।

❖ रुचा कुमटेकर (कल्याण)

डॉ. अभय बंग (पान ७ वरून)

गडचिरोली जिल्ह्यातील जंगलामध्ये राहणाऱ्या आदिवासींमध्ये मलेरियाचे प्रमाण अधिक होते. त्यासाठी बंग दांपत्याने तेथील लोकांना मलेरिया नियंत्रण व उपचार या विषयी जागृत केले. मलेरिया, कुपोषण, बालमृत्यू इ. सारख्या अनेक अडचणींवर सोपा तोडगा काढण्यासाठी सर्च संस्था, वेलकम ट्रस्ट (लंडन) आणि जैविक तंत्रज्ञान विभाग (भारत सरकार) मिळून कार्यरत आहेत.

डॉ. बंग यांनी २००६ मध्ये ‘निर्माण’ नावाची संस्था स्थापन केली. तरुण, होतकरू, समाजासाठी वेगळे काही करू इच्छिणाऱ्या युवकांना मार्गदर्शन करण्याचे काम ही संस्था करते. कॉर्पोरेट जगाकडे पाठ फिरवून जे डॉक्टर्स ग्रामीण भागात कार्यरत आहेत. त्यांची नोंद घेऊन त्यांना यथोचित सन्मान देण्याचे कार्य ही संस्था करते. बंग दांपतीने सर्च संस्थेच्या माध्यमातून माँ दंतेश्वरी हा दवाखाना उघडला आहे. येथे अनेक प्रकारच्या शस्त्रक्रिया करण्याची सोय आहे. महाराष्ट्रातील अनेक डॉक्टर्स या दवाखान्यात येऊन शस्त्रक्रिया करतात. स्थानिक रहिवाशांसाठी मोफत, तर इतरांसाठी माफक दरात शस्त्रक्रिया केल्या जातात. रुग्णाची व त्याच्या नातेवाईकांचीही राहण्याची सोय तिथं केली जाते. एखाद्या आश्रमासारखं निसर्गरम्य वातावरण तेथे आहे.

डॉ. अभय बंग चार दशकांपासून ग्रामीण भागातील बालमृत्यू, मुलांमधील श्वसनविकार, गुप्तरोग, आदिवासी आरोग्य, मद्यपान/धुम्रपान, मातेचे आरोग्य आणि स्त्रियांचे आजार इत्यादींवर सेवाकार्य करत आहेत. त्याचबरोबर देशभरातील अनेक सेवाभावी संघटनांवर कार्य करत आहेत. त्यांना महाराष्ट्र भूषण पुरस्काराबरोबरच अनेक पुरस्कारांनी गौरविण्यात आले आहे.

त्यांच्या जन्मदिवसानिमित्त त्यांना कोटी कोटी शुभेच्छा! त्यांच्या कार्याला ईश्वर अधिकाधिक यश देवो, हीच सदिच्छा! □

परिस्थिती नाही, तर मनःस्थिती बदला

कधी कधी आपल्याच कुटुंबातील सदस्यांबरोबर काही वेळा मतभेद होत असतात. अशावेळी आपण प्राप्त परिस्थितीकडे कोणत्या दृष्टीने पाहतो हे महत्त्वाचं असतं. आपली दृष्टी जर सकारात्मक असेल, प्रत्येक गोष्ट ज्ञानदृष्टीने आपण पाहत असू तर मग कुठेही मतभेद होण्याचा प्रश्नच निर्माण होत नाही.

एकदा एका शाळेतल्या विद्यार्थ्यांना एक निबंध लिहायला सांगितला. निबंध लेखनासाठी त्यांच्यासमोर काळ्या रंगाचा बारीक ठिपका असलेली पांढरी शुभ्र चादर ठेवण्यात आली. सर्व विद्यार्थ्यांनी आपल्या निबंधामध्ये फक्त त्या काळ्या रंगाच्या ठिपक्यावरच लक्ष केंद्रित केलेले दिसले. चादरीच्या शुभ्रतेबद्दल काही लिहिले नाही. लोक चांगल्या गोष्टींकडे दुर्लक्ष करतात; परंतु एखादी कमतरता आढळली तर त्यावर मात्र चर्चा करू लागतात.

आपल्याला घरपरिवारात भक्तीचं सुंदर वातावरण निर्माण करायचं आहे. आपलं जीवन पूर्णतः सुखमय होईलच, असं जरी नसलं, तरी जशी परिस्थिती ईश्वरकृपेने प्राप्त झालेली आहे ती अधिकाधिक सुंदर बनवायचा प्रयत्न करायचा आहे. परिस्थिती कशीही असली तरी सकारात्मक दृष्टिकोन बाळगायचा आहे. घरातील वातावरण जर भक्तीमय असेल तर चिंता, बेचैनी निर्माण होत नाही. निरंकार-प्रभूच्या अनुभूतीमध्ये, जाणिवेमध्ये राहिल्याने मन शीतल आणि आनंदीत राहतं. प्रत्येक वेळी आपण परिस्थिती बदलू शकत नाही; परंतु प्राप्त परिस्थितीमध्ये धैर्याने राहता आलं पाहिजे.

एक चिडखोर व्यक्ती काही काळ समाजापासून दूर राहू लागली. काही वर्षे एकांतात

**परिस्थितीपासून दूर जाऊन
समस्या सुटत नाहीत.
त्यासाठी संयमाची गरज
असते आणि संयमासाठी
विवेक बुद्धी जागृत ठेवावी
लागते आणि हा विवेक
सत्संगाने प्राप्त होतो.
प्रभूच्या नामस्मरणाने येत
असतो. ईश्वराशी मन
जोडलं, की मनाची अवस्था
बदलते. सकारात्मक
दृष्टिकोन प्राप्त होतो.**

राहिल्यानंतर त्या व्यक्तीला असं वाटू लागलं, की आता आपण रागावर पूर्ण नियंत्रण मिळवलेलं आहे. त्यानंतर ती पुन्हा आपल्या मूळ ठिकाणी आली. तेव्हा लोक विचारू लागले, की आपण एवढी वर्षे कुठे गेला होतात? त्या व्यक्तीने सांगितलं, की मला चटकन राग येतो, म्हणून मी लोकांपासून दूर राहणं पसंत केलं. आता माझ्या मनाला खूप शांती मिळालेली आहे. समोरील व्यक्ती आणखी काही प्रश्न विचारू लागल्यावर त्याला खूप राग आला. तो म्हणाला, मला

आता अधिक त्रास देऊ नका. गुपचूप आल्या पावली परत जा. आता या उदाहरणावरून एकच गोष्ट लक्षात येते, की परिस्थितीपासून पळत राहणं हा त्याच्यावर उपाय नाही. दूर राहून किंवा अलिप्त राहिल्याने जो मूळ अवगुण आहे तो दूर होत नाही, तर काही काळापुरतं त्याचं विस्मरण होतं आणि प्रसंगानुसार तो पुन्हा उफाळून येतो. म्हणून प्राप्त परिस्थितीमध्ये धैर्य टिकवून ठेवणं आवश्यक आहे. परिस्थितीपासून दूर जाऊन समस्या सुटत नाहीत. त्यासाठी संयमाची गरज असते आणि संयमासाठी विवेक बुद्धी जागृत ठेवावी लागते आणि हा विवेक सत्संगाने प्राप्त होतो. प्रभूच्या नामस्मरणाने येत असतो. ईश्वराशी मन जोडलं, की मनाची अवस्था बदलते. सकारात्मक दृष्टिकोन प्राप्त होतो. मनाला सुख, शांती, समाधान, धैर्य प्राप्त होतं. □

शिक्षक आमुचे 'दैवत' महान

नैतिकतेची देऊनी शिदोरी, आमची जीवन बाग सुधारी
कधी कटू कधी गोड बनूनी, जीवना आमुच्या देती उभारी ॥१॥

अंधार अज्ञानाचा दूर करुनि, ज्ञानाने जीवन उज्ज्वल करती
आत्मविश्वासाची देऊन शिदोरी, जीवन आनंदाची गुढी उभारती ॥२॥

पदोपदीच्या अवघड वाटा, चालताना जरी रुते काटा
गुरुजनांचे वचन मानता, यशस्वी होऊन जगतो आता ॥३॥

सद्गुणांचे बीज पेरती, अवगुणांचे तण काढती
दानवतेतून सुटका करुनी, मानवतेची शिकवण देती ॥४॥

कधी प्रेमाने कधी रागाने, प्रेमच दिधले पूर्णपणाने
मज पाषाणाला आकार देऊन, देवत्व अपुले बहाल केले ॥५॥

शिक्षक आमुचे 'दैवत' महान, स्मरण करु या त्यांचे योगदान
घडवती युवकांची पिढी सुजाण, सदोदित करु त्यांचा सन्मान ॥६॥

कवी : नीलेश माने (अंबरनाथ)

दादाला विचारु या..!

प्रश्न आपल्या मनातले, उत्तर सद्गुरु बाबाजींचे

प्रश्न : आत्मा म्हणजे काय ?

उत्तर : आत्मा हा परमात्म्याचा अंश आहे असे आपण नेहमी ऐकतो. याचा अर्थ आत्मा हा परमात्म्यापासून वेगळा काढलेला तुकडा आहे असा नाही. मुळात आत्मा आणि परमात्मा हे वेगळे नसून एकच आणि अखंड आहे. जसे, सूर्य आणि किरणे हे शब्द जरी वेगळे असले तरी किरण हा सूर्यापासून वेगळा नाही. सूर्य हा किरणांसह एकच आहे. तसा परमात्मा प्रत्येक प्राणिमात्रात सामावलेला आहे. तो ज्या सजीवात कार्यरत आहे, त्या शरीरातील ते चैतन्य म्हणजे आत्मा, आत्म्याची शक्ती तिथे प्रकट आहे. ती येत-जात नाही.

प्रश्न : जीव आणि आत्मा एकच आहेत की वेगळे ?

उत्तर : जीव, आत्मा आणि परमात्मा हे शब्द वेगळे असले तरी तत्त्वरूपाने सारे एकच आहे. सोन्याचे विविध अलंकार घडवले तरी सोने सर्वामध्ये एकच असते किंवा पाण्याचे रासायनिक सूत्र H^2O आहे. ते बर्फ, पाणी व बाष्प असे घन, द्रव आणि वायूरूप अवस्थेत जरी असले तरी त्यातील घटक एकच आहेत. (हैड्रोजनचे दोन आणि ऑक्सिजनचा एक अणू) ते मात्र बदलत नाहीत तसे जीव व आत्मा हे तत्त्वरूपाने एकच असून अविनाशी आहेत.

आत्मा म्हणजे शुध्द चैतन्यस्वरूप, जे अखंड विस्तारले आहे. आत्मा प्राणिमात्रामध्ये प्रकट असल्याने पंचमहाभूतांच्या शरीराच्या हालचाली घडून देतात. हे चैतन्य तत्त्व ज्यावेळी शरीराचे चलन-वलन करताना देहाच्या गुणांशी एकरूप होतं, त्यावेळी ते स्वरूपाला विसरून गेल्याने ते शरीरधर्माशी जणू बध्द होतं. त्यालाच आत्म्याची 'जीव' अवस्था म्हणतात. मन, बुद्धी, चित्त, अहंकार, पाच ज्ञानेंद्रिये आणि पाच कर्मेंद्रिये, अशा चौदा तत्त्वाच्या आवरणामुळे आत्म्याला 'जीव' अवस्था येते. त्यामुळे जीव सुख-दुःखाने प्रभावित होतो व अनंत शरीरे धारण करतो; परंतु ज्यावेळी जीवाला बोध प्राप्त होतो, ज्ञानाची अवस्था येते. 'अहंब्रह्मास्मि' ही ओळख पटते त्यावेळी ही बध्द अवस्था संपून जाते आणि अखंडत्वाची अवस्था म्हणजे ब्रह्मस्वरूपावस्था प्राप्त होते. मी शरीर आहे हा भ्रम असणं यालाच 'जडजीव' म्हटले आहे.

२२२

○ विकास अरोडा (रेवाडी-हरियाणा)

१	२		३			४
	५					
६			७		८	
	९	१०				
				११		१२
१३						
		१४				
१५				१६		

आडवे शब्द

उभे शब्द

१. भारताच्या दक्षिणेला.....महासागर आहे.
३. शहीद भगत सिंहांचा जन्म..... सप्टेंबर १९०७ रोजी झाला.
५. २०१९ चा महाराष्ट्र वार्षिक संत समागम या शहरात झाला होता.
६. प्रभू रामचंद्रांना वर्षे वनवास भोगावा लागला.
७. भगवान श्रीकृष्णाच्या भावाचे नाव
९. हे एक तंतुवाद्य आहे.
११. भारताच्या राष्ट्रचिन्हाखाली हे बोधवाक्य लिहिलं आहे : सत्यमेव
१३. कोणत्या राज्याची राजधानी दिसपूर आहे ?
१४. मध्य व पश्चिम रेल्वेसारखा मुंबईतील एक रेल्वे मार्ग
१५. अफगाणिस्तानची राजधानी
१६. शरीराचा तोल सांभाळण्याचे काम मेंदूकडून होते.

२. निरंकारी जगतातील एक श्रेष्ठ मराठी गीतकार, दीनांचा दास
३. दीन-ए-इलाही नावाचा धर्म स्थापन करणारा मुघल बादशहा
४. राजा अकबराचा पुत्र, जहांगीरचे बालपणीचे नाव
८. कमळ हे भारताचे फूल आहे.
१०. यमुना नदी किनारी असलेली प्रसिद्ध कबर
११. लॉर्ड माऊंटबेटन स्वतंत्र भारताचे पहिले गर्हजरहोते.
१२. इराण देशाची राजधानी
१३. इजिप्त हा देश या खंडात आहे.

उत्तरे इतरत्र

राष्ट्रीय हिंदी भाषा दिवस

हिंदी भाषेचा सन्मान करण्यासाठी दरवर्षी १४ सप्टेंबर हा दिवस हिंदी भाषा दिवस म्हणून साजरा केला जातो. याच दिवशी म्हणजे १४ सप्टेंबर १९४९ रोजी भारताच्या अधिकृत भाषांपैकी हिंदी ही एक अधिकृत भाषा म्हणून घोषित करण्यात आली. हिंदी ही व्यापकपणे बोलली जाणारी जगातील चौथी भाषा आहे. ब्रिटीशांच्या प्रदीर्घ राजवटीनंतर भारताला स्वातंत्र्य मिळाले तेव्हा पहिला प्रश्न राष्ट्रभाषेचा निर्माण झाला. देशात वेगवेगळ्या भाषा बोलल्या जात असल्याने कुठलीही एक भाषा अधिकृत भाषा म्हणून निवडणे खूप अवघड होते. अशा स्थितीत बरंच विचारमंथन करून राष्ट्रभाषा म्हणून हिंदी भाषेची निवड करण्यात आली.

हिंदीचा उगम संस्कृत भाषेतूनच झालेला आहे. इ.स. पू. १५०० ते इ.स.पू. ५०० या कालखंडात संस्कृत ही लोकव्यवहाराची भाषा होती. त्यानंतर तिची वैदिक व लौकिक रूपे विकसित झाली. या बोलींच्या विकासातून प्राकृत भाषा उदयास आली. प्राकृत भाषेतून लहंदा, पंजाबी, सिंधी, गुजराती, मराठी, हिंदी, ओडिया, बंगाली, असमिया या नऊ क्षेत्रीय भाषा आर्यभाषा म्हणून ओळखल्या जातात. या भाषा विभिन्न अपभ्रंशाचे आधुनिक रूप आहेत.

या भाषेबद्दल अनेक मनोरंजक तथ्ये आहेत.

- ❑ हिंदी हे नाव हिंद या पर्शियन शब्दावरून आले आहे. त्याचा अर्थ सिंधू नदीची भूमी असा होतो.
- ❑ हिंदी ही मूलतः इंडो-युरोपियन भाषांच्या कुटुंबातील इंडो-आर्यन भाषांपैकी एक आहे.
- ❑ हिंदी भाषेत कोणतेही लेख-शिलालेख नाहीत.
- ❑ हिंदीतील अनेक शब्द संस्कृतमधून आलेले आहेत.
- ❑ हिंदी पूर्णपणे देवनागरी लिपीत लिहिली जाते. या भाषेतील शब्द जसे लिहिले जातात तसेच उच्चारले जातात.
- ❑ असे अनेक शब्द जगभरात वापरले जातात जे इंग्रजी शब्द वाटतात; पण प्रत्यक्षात हे शब्द हिंदी भाषेतील आहेत. जंगल, लूट, बांगला, योग, कर्म, अवतार, गुरु असे काही शब्द आहेत.
- ❑ हिंदी भाषेतील सर्व संज्ञांना लिंग असते, ते एकतर स्त्रीलिंगी किंवा पुल्लिंगी आहेत. या भाषेतील विशेषण आणि क्रियाविशेषणे लिंगाच्या आधारावर भिन्न आहेत.
- ❑ वेब ॲड्रेस तयार करण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या सात भाषांपैकी ही एक भाषा आहे.
- ❑ जगातील प्रत्येक आवाज हिंदी भाषेत लिहिता येतो.
- ❑ हिंदी भाषा केवळ भारतातच नाही तर पाकिस्तान, फिजी, नेपाळ, श्रीलंका, सिंगापूर, न्यूझीलंड, संयुक्त अरब अमिराती आणि ऑस्ट्रेलियासह जगभरातील इतर देशांमध्येही वापरली जाते. ❑

चित्रकथा

चित्रांकन व लेखन : अजय कालरा

एका धोब्याने एक गाढव आणि एक कुत्रा पाळला होता. तो गाढवाकडून घरातली ओझी वाहण्याची कामे करून घेत असे तर कुत्रा रात्री घराची राखण करत असे.

बस्स! एवढंच जेवण.
किती कंजूष मालक आहे.

गाढव काम करून थकून
खाली बसतो. खायला
बस एवढंच गवत.

एके रात्री एक चोर त्या धोब्याच्या घरात शिरण्याचा प्रयत्न करत होता.

मित्रा पहा, तो चोर आपल्या मालकाच्या घरात घुसण्याचा प्रयत्न करत आहे.

मी त्याला अगोदरच पाहिले आहे.
तू गप्प बस आणि मला झोपू दे.

किती अप्रामाणिक आहेस रे तू! चोर घरात शिरतोय आणि तू भुंकत नाहीस ? अरे मालकाला जागं कर.

कुत्रा तरी पण भुंकायला तयार नाही.

अरे मूर्खा ! चोर घरात शिरतोय. तू तुझं कर्तव्य पार पाड. तू भुंकून मालकाला जागं कर.

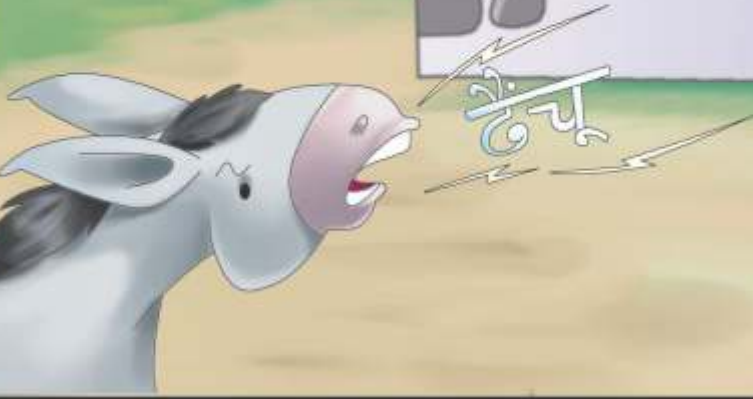
गपचूप झोपी जा. मालक आपली काळजी नाही घेत तर आपण त्याची कशाला काळजी करायची ? चोरी होईल तेव्हा त्याचं डोकं ठिकाणावर येईल.

गप्प राहा, मला माझं काम शिकवू नकोस.

तू भुंकत नाहीस तर मालकाला मी जागं करतो. मालकाचं नुकसान होत असलेलं मी पाहू शकत नाही.

कुत्र्याने थांबवले तरी गाढव काही ऐकेना
आणि ते जोरजोरात ओरडू लागले.

धोब्याची झोपमोड झाली. अर्ध्या रात्री गाढवाचे
ओरडणे ऐकून धोब्याला फार राग आला आणि
त्याने काठीने गाढवाला खूप मारले.

माझी झोपमोड केलीस,
आता घे मार खा.

मेलो मी, मालकाने मला खूप मारलं.

धोबी पुन्हा झोपेपर्यंत चोर लपून राहिला आणि वेळ मिळताच चोरी करून पसार झाला.

चोर चोरी करत होता तेव्हा तू भुंकलास का नाही ?

देवा, मी लुटलो गेलो. माझे सर्व दागिने चोरी झाले. कदाचित गाढव मला ओरडून-ओरडून चोर शिरल्याचा संकेत देत होता. मी त्याला मारायला नको होतं.

मी तर मालकाला चोरी होण्यापासून वाचवण्याचा प्रयत्न करत होतो. उलट मालकानेच मला मार दिला.

मित्रा, मला माफ कर. भविष्यात पुन्हा कधीही असं करणार नाही. नेहमी आपल्या कर्तव्याचं पालन करीन.

तात्पर्य : ज्याचं काम हे त्यानंच करावं.

वाढदिवसाच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

ईशा कोटियन

अहाना सालुंखे

सुरभी चोडणकर

संयम पाखरे

समर्थ मयंदे

दिव्या शिंदे

विशाल शिंदे

शर्वरी चाळके

तन्वी वाघ

अर्णव सोत्रीस

शिवांश पवार

अन्वी शिंदे

त्रिशा फाळे

तेज सालुंखे

अथर्व मिसाल

विघ्नेश पवार

दिव्यांश पाटील

सुजय आंबी

हरप्रीत म्हात्रे

विहान जाधव

समर पाटील

शौर्य पाटील

संस्कृती आंबी

गावबा

संत एकनाथ यांचे अनेक शिष्य होते. त्यापैकीच गावबा नावाचा एक शिष्य होता. तो अशिक्षित आणि अतिशय साधा भोळा होता. तसेच तो खूप खादाडही होता. त्याला पुरणपोळी खूप आवडत असे. एकाच वेळी तो पंधरा-वीस पुरणपोळ्या खात असे. सगळेजण त्याची चेष्टा करत. त्याला पुरणपोळा नावानेही चिडवत.

संत एकनाथजींनी अनेक ग्रंथांची रचना केली. त्यामध्ये भावार्थ रामायण ही त्यांची अखेरची रचना होती. या ग्रंथात बालकांड, अयोध्याकांड, अरण्यकांड, किष्किंधा कांड, सुंदर कांड अशी पाच कांडे त्यांची लिहून झाली. सहाव्या युद्ध कांडाचे ४४ अध्याय लिहून झाल्यानंतर नाथांना असं जाणवलं, की आता आपली इहलोकीची यात्रा पूर्ण झाली आहे. आपल्यानंतर हे अपूर्ण राहिलेलं लेखन कार्य कोणीतरी पूर्ण केलं पाहिजे. यासाठी त्यांनी सर्व शिष्यांना एकत्र बोलावून सांगितलं, की लवकरच मी इहलोकीची यात्रा पूर्ण करणार आहे. त्यामुळे भावार्थ रामायणाचे पुढील अध्याय लिहिण्याचं कार्य आपला गावबा करणार. हे ऐकून सगळे शिष्य आश्चर्यचकित झाले. ते म्हणू लागले, महाराज! आपले सुपुत्र हरिपंडित एवढे विद्वान असताना हा अडाणी गावबा आपलं लेखन कार्य कसं पूर्ण करू शकेल? त्यावर नाथमहाराज म्हणाले, हरिपंडित हा माझा सुपुत्र जरी असला तरी तो मला गुरु म्हणून कमी आणि वडील म्हणूनच अधिक मानतो. गुरु विषयीची जी श्रद्धा-भावना असायला पाहिजे ती त्याच्या मनात नाही; परंतु ही

भावना गावबाच्या मनात आहे. तो मला गुरु समजूनच सेवाभावनेने वागतो. गुरुविषयी शिष्याच्या हृदयात जी श्रद्धा-भावना, आदर असावा तो त्याच्यात आहे. तो गुरुभक्तीच्या रंगात रंगलेला आहे. त्याला जरी शास्त्रीय ज्ञान नसलं तरी त्याच्यावर कृपादृष्टी असल्याने तो हे कार्य निश्चितच पूर्ण करू शकेल.

नाथांनी देह ठेवल्यानंतर भावार्थ रामायणाचा पुढील भाग गावबाने 'एका जनार्दनी' या नावानेच लिहून पूर्ण केला.

जो गुरुनिष्ठ भक्त असतो, ज्याच्या हृदयामध्ये गुरुविषयी श्रद्धा-भावना असते, त्याच्याच हातून अलौकिक कार्य घडत असते. मग तो जरी विद्वान नसला तरी गुरुची कृपादृष्टी मात्र त्याच्यावर अखंड असते. □

हीच खरी मदत

एका घरट्यात एक लहानसं पिलू नुकतंच जन्माला आलं होतं. त्या पिलाचे आई-वडील त्याचं आनंदाने संगोपन करत होते. कधी कधी पिलाला वाटायचं, की आपणही आई-बाबांसारखं उंच उडावं..... आणि एके दिवशी ते दोघं दाणे टिपायला गेले असताना पिलानं उडण्यासाठी झेप घेतली.... पण कोवळ्या पंखात कसलं आलंय बळ! बिचारं कसंबसं फडफड करत खाली पडलं. खुरडत खुरडत पुढे जाऊ लागलं. आपल्या घरट्यापासून खूप दूर आलं होतं. त्याला उडायचं कसं ते माहीतच नव्हतं. आता तर अंधारही पडू लागला होता. त्याचे आईबाबा खूप चिंतेत होते. आता घरी कसं पोचायचं? ते उडण्याचा आटोकाट प्रयत्न करत होतं; पण थकल्याने पुन्हा खाली पडत होतं. त्याची

धडपड एक पक्ष्याचं जोडपं पाहत होतं. पक्षिणीला पिलाची खूप दया येत होती; पण त्याला मदत तरी कशी करावी हे तिला कळत नव्हतं. नर पक्षी तिला म्हणाला, तू काळजी करू नकोस, मी बघतो. ते दोघं पिलाजवळ आले. नर पक्षी पिलाला म्हणाला, “काय झालं, तू एवढा का घाबरला आहेस?”

त्यावर नर पक्षी थोडा वेळ विचार करून म्हणाला, “तुला जर उडता येत नाही, तर मग एवढ्या दूर यायची काय गरज होती?”

त्याच्या या बोलण्याचा पिलाला खूप राग आला होता.

नर पक्षी पुन्हा हसून म्हणाला, “हे बघ, आम्हाला कसं उडायचं ते माहीत आहे. तुला कुठे येतं असं

उर्वरित पान क्र. २४ वर

कथा

जाणा आणि माना

एका गावातील मठात एक गुरुमहाराज राहत होते. ते रोज संध्याकाळी अतिशय सुंदर प्रवचन करत. ईश्वर निर्गुण-निराकार असून सर्वत्र आहे. ईश्वर नाही अशी कुठलीही जागा नाही. अशी त्यांची शिकवण होती.

एके दिवशी ते गावातून फेरफटका मारत असताना एका दुकानदाराने त्यांना पाहिलं. त्याने मोठ्या आदराने त्यांना दुकानात आणलं. त्यांचा आदर-सत्कार करत त्यांना उच्च आसनावर बसवलं. दुकानदार म्हणाला, “महाराज! मी रोज आपल्या प्रवचनाला येतो. त्यामुळे आम्हाला भगवंताविषयी खूप काही गोष्टी समजल्या.” थोडा वेळ इकडच्या तिकडच्या गप्पा झाल्या.

त्या दुकानात बरेच लहान-मोठे डबे, बरण्या होत्या. महाराजांनी एका डब्याकडे बोट दाखवत विचारलं, “या डब्यात काय आहे?” दुकानदार म्हणाला, “त्यात मीठ आहे.” त्यांनी आणखी एका डब्याकडे बोट दाखवत विचारलं यात काय आहे? दुकानदार म्हणाला, यात साखर आहे. असं करत करत महाराजांनी शेवटच्या डब्याकडे बोट दाखवत विचारलं आणि यात काय आहे? दुकानदार म्हणाला, “यात ईश्वर आहे.” हे ऐकून महाराज आश्चर्यचकित झाले. ते म्हणाले, या डब्यात ईश्वर आहे? या नावाची कोणती वस्तू आहे? मी तर कधी ऐकली नाही. हे तर देवाचं नाव आहे. बरं तेही डब्यात?” दुकानदार हसून

म्हणाला, “महाराज, तो डबा रिकामा आहे! पण तुम्ही आम्हाला तुमच्या प्रवचनात सांगितलं होतं ना, की या विश्वात रिकामी अशी कुठलीही जागा नाही. ईश्वर सर्वत्र भरलेला आहे. तेव्हापासून आम्ही व्यापारी लोक रिकाम्या डब्याला रिकामा म्हणत नाही. त्यालाही ईश्वर आहे असंच म्हणतो.”

महाराजांचे डोळे खाडकन उघडले. त्यांच्या डोळ्यात अश्रू दाटून आले. ते ईश्वराला मनोमन धन्यवाद देत म्हणाले, “देवा, तू कोणाकोणाच्या रुपाने मला ज्ञान देत आहेस! ज्या गोष्टी मी केवळ ग्रंथ पुराणात वाचून प्रवचनात सांगत होतो. ती गोष्ट प्रत्यक्ष व्यवहारात आणलेली एका दुकानदाराच्या तोंडून मला ऐकवलीस. परमेश्वरा! मी तुझा शतशः आभारी आहे.” असे म्हणून त्यांनी दुकानदारालाच साष्टांग नमस्कार केला.

तात्पर्य : ईश्वर एक आहे, सर्वत्र भरलेला आहे हे केवळ जाणून उपयोगाचं नाही, तर ते मानलंही पाहिजे. □

भाषा, संस्कृती, वेश, धार्मिक वेगळेपणा तर राहणारच. विश्वामध्ये ही विविधता राहणारच; परंतु... या अनेकतेबरोबरच एकत्वाचा भाव मजबूत करावा लागेल. रंगभेदाची नीती पाश्चात्य देशातही पहायला मिळते. अनेकता विभाजन करते; पण.... ज्यांनी परमात्म्याला जाणलं आहे ते एकत्वाच्या भावनेने युक्त होतात. अनेकतेकडे शाप नाही तर वरदान म्हणून पहायला हवे.

- निरंकारी सदगुरु बाबा हरदेवसिंहजी महाराज

हीच खरी मदत (पान २२ वरून)

उडता! बघ-बघ, मी कसा छान उडतोय, असे त्याने पिलाला चिडवत पाच-सहा वेळा उडून दाखवलं आणि ते दोघे पुन्हा झाडावर जाऊन बसले.”

थोड्या वेळाने ते पक्ष्याचं जोडपं पुन्हा तिथं आलं. पाहतात तर पिलू तिथं नव्हतं. नर पक्षी खूश होत म्हणाला, “बिचारं पिलू गेलं वाटतं उडून!”

पक्षिणीला त्याचा आनंद पाहून खूप आश्चर्य वाटलं. ती नर पक्ष्याला म्हणाली, “पिलू उडून गेलं तर त्याचा तुम्हाला एवढा आनंद का झाला? तुम्ही तर त्याची खूप चेष्टा करत होतात ना!” नर पक्षी तिला समजावत म्हणाला, “तुला फक्त माझं चिडवणं दिसलं; पण दुसरी बाजू तुला दिसलीच नाही. अगं, मी तर त्याला उडण्याची कला शिकवत होतो. मी पाच-सहा वेळा त्याला उडून दाखवलं, ते त्याला झेप कशी घ्यावी हे शिकवण्यासाठी होतं ना!”

पक्षीण म्हणाली, “तुम्हाला त्याला उडायला शिकवायचं होतं, तर मग त्याची चेष्टा का करत होतात?”

नर पक्षी म्हणाला, “मी जर त्याला सांगितलं असतं, की मी तुला उडायला शिकवतो, तर ते कायम माझ्या उपकाराच्या ओझ्याखाली राहिलं असतं. माझ्या चिडवण्याने त्याच्यामध्ये जिद्द निर्माण झाली. म्हणून त्याने उडून दाखवण्याचा निश्चय केला. आता ते स्वावलंबी बनलं. यापुढे ते कोणाच्या आधारावर अवलंबून राहणार नाही. कारण आता त्याचा आत्मविश्वास वाढला आहे.”

पक्षीण नर पक्ष्याचं कौतुक करत म्हणाली, “खरंच, तुम्ही खूप महान आहात, त्या चिमुकल्याला तुम्ही मदत करत आहात हे कळूही दिलं नाही. खरोखर हीच खरी मदत आहे.”

म्हणतात ना, उजव्या हाताने केलेली मदत डाव्या हातालाही कळू नये, ते असं!

□ मनीषा साळुंखे (मीरा रोड)

ज्ञानरूपी हिरा जपून ठेवा

निराकार परमात्म्याशी ज्याचं नातं जोडलं जातं, त्याची दृष्टी जगातील सगळ्या गोष्टी पाहत असली तरी त्याचा पाहण्याचा रोख या प्रभुकडेच असतो. मनाचं लक्ष्य केवळ प्रभू परमात्माच असतो.

एकदा गुरु द्रोणाचार्यांनी आपल्या शिष्यांची परीक्षा घेण्याचं ठरवलं. त्यांनी झाडावर एक मातीचा पोपट ठेवला. शिष्यांना सांगितलं, की झाडावर बसलेल्या पोपटाचा डावा डोळा बाणाने फोडायचा आहे. प्रत्येकाला धनुष्यबाण घेऊन उभं केलं. एकेकाला ते प्रश्न विचारू लागले. प्रथम दुर्योधनाला विचारलं, तुला समोर काय दिसत आहे? तो म्हणाला, मला आभाळ, झाडं, डोंगर तसेच झाडावर बसलेला पोपटही दिसत आहे. त्याने बाण सोडला; परंतु त्याचा नेम चुकला. मग युधिष्ठिराला विचारलं, तुला समोर काय दिसतंय? तो म्हणाला, गुरुदेव! मलाही झाडं, पानं, डहाळ्या आणि पोपट दिसत आहे. त्यानेही बाण सोडला; पण व्यर्थ! भीमालाही तोच प्रश्न विचारला त्यानेही तसेच उत्तर दिले. त्याचाही नेम चुकला. शेवटी अर्जुनाची पाळी आली. त्यालाही त्यांनी तोच प्रश्न विचारला. त्यावर अर्जुन म्हणाला, “गुरुदेव, मला फक्त पोपटाचा डावा डोळा दिसतोय.” गुरुदेव म्हणाले, सोड बाण. त्याने बाण सोडताच अचूक निशाणा लागला. सांगण्याचा भावार्थ हाच आहे, की इतरांना जे काही दिसलं ते अर्जुनाला दिसलं नाही का? चारचौघांचे डोळे जे

काही पाहत होते ते अर्जुनालाही दिसत होतं; परंतु त्याला जे ध्येय दिलं होतं पोपटाचा डावा डोळा फोडण्याचं, त्याकडे अर्जुन एकाग्र झालेला होता. त्याने आपलं चित्त भरकटू दिलं नाही. म्हणून तो यशस्वी होऊ शकला. अशाच प्रकारे गुरुमुख महापुरुष सुध्दा निराकार प्रभू हेच आपलं लक्ष्य ठरवून याचाच आधार घेतात. जगाला मिथ्या समजून निर्लेप राहतात.

आपल्याला निराकार प्रभूचं ज्ञान सद्गुरुकडून झालेलं आहे. नामरूपी हिरा आपल्या वाट्याला आलेला आहे. तो दृष्टीआड होता कामा नये. अनेकदा जीवनात असे प्रसंग येतात, की आपण दोलायमान होतो; परंतु जर गुरुभक्त महापुरुषाने आपल्या मनाची तार या हरीशी जोडून ठेवली, तर निश्चितच ईश्वर अनेक सुखं प्रदान करत राहतो. म्हणून या प्रभूची आठवण, स्मरण आणि याची जपणूक करण्यासाठी सत्संग, सेवा आणि नामस्मरण निष्काम भावनेने केलं पाहिजे. तेव्हाच हा ज्ञानरूपी हिरा आपल्या हातून निसटून जाणार नाही. □

बाल संत

समागम क्षणचित्रे

श्रमंती

मालेगावचा भुईकोट किल्ला

इतिहासाचा वारसा जपणाऱ्या मालेगावात मोसम नदीच्या काठावर बलदंड असा किल्ला आहे. हा किल्ला मालेगावचा भुईकोट किल्ला म्हणून ओळखला जातो.

इ.स. १७४० मध्ये हा किल्ला नारोशंकर यांनी बांधला असल्याचे मत मराठ्यांचा इतिहास लिहिणारे ग्रांट डफ यांनी नमूद केले आहे. एका उल्लेखानुसार हा किल्ला १७६० मध्ये बांधला असावा, असे दिसते.

नारोशंकर हे सरदार होते. ते बराच काळ उत्तर भारतात होते. उदोजी पवार यांच्याकडे शिलेदार म्हणून असणारे नारोशंकर पुढे इंदूरचे सुभेदार झाले. त्यांनी ओरछा जिंकून घेतले. झाशीमध्ये १४ वर्षे त्यांचे वास्तव्य होते. त्यावेळी मोगल बादशहा आलमगीर गाझी होता. आलमगीर गाझी शिकारीच्या मोहिमेवर असताना नारोशंकर

सोबत होते. बादशहाने शिकारीच्या दरम्यान सिंहावर बंदुकीतून गोळी झाडली. ती गोळी हुकली. चवताळलेल्या सिंहाने बादशहावर झेप घेतली. नारोशंकर यांनी झेप घेणाऱ्या सिंहाला तलवारीने मारले, त्यामुळे बादशहा बचावला. बादशहाने नारोशंकर यांची प्रशंसा करत त्यांना रावबहादूर हा किताब देऊन मालेगाव परिसरातील निंबायती आणि सात-आठ खेड्यांचा परिसर जहागीर म्हणून दिला. पुढे पेशव्यांनी नारोशंकर यांना महाराष्ट्रामध्ये बोलावून घेतले. पेशव्यांबरोबर झालेला बेबनाव मिटवण्यात नारोशंकर यांना यश आले. नारोशंकर यांनी मालेगाव येथे वाडा बांधण्याची परवानगी पेशव्यांकडून मिळवली. मोसम नदीच्या काठावरची जागा उत्तम असल्याची माहिती सल्लागारांनी नारोशंकर यांना दिली होती. मात्र नारोशंकर यांनी वाडा न बांधता किल्लाच

बांधून काढला. त्यांनी किल्ला बांधण्यासाठी उत्तर भारतातून कारागीर आणले. नारोशंकर यांच्यावरही उत्तर भारतातील किल्ल्यांचा प्रभाव असावा असो मालेगावच्या किल्ल्याच्या बांधकामावरून दिसते.

किल्ल्यावरील पाहण्यासारखी ठिकाणे

मूळ चौरस आकाराचा हा भक्कम किल्ला आहे. त्याच्या भोवती साधारण ४० ते ४५ फूट अंतरावर बाहेरची तटबंदी उभी करण्यात आली आहे. या तटबंदीच्या बाहेर रुंद आणि खोल असा खंदक खोदून त्यात मोसम नदीचे पाणी खेळवून किल्ला अभेद्य करण्यात आला आहे.

उत्तराभिमुख असा किल्ल्याचा दरवाजा आहे. तो खंदकावरील पुलाने जोडला आहे. हा मुख्य दरवाजा सध्या मोडकळीला आला आहे. दरवाजातून आत शिरल्यावर समोरच मूळ किल्ल्याची तटबंदी आहे.

आतील आणि बाहेरील भिंतीमधून फेरी मारता येते. किल्ल्याच्या बाहेरील तटबंदीवर चढण्यासाठी पायऱ्यांचा मार्ग केलेला आहे. आता बाहेरील खंदक हा माती आणि कचऱ्याने भरत आला आहे. त्यात काही भागात वस्तीही झाली आहे. दारामध्ये तोफा ठेवलेल्या आहेत. बाजूला रंगमहाल आहे. त्याचा देखणा दरवाजा आणि त्याच्या लाकडी फळ्या अजून शाबूत आहेत. रंगमहालात नक्षीकाम पाहता येते. वरच्या मजल्यावर जाण्यासाठी पायऱ्या आहेत. सर्वात वरच्या बाजूला सुबक बांधणीच्या दोन छत्र्या आहेत. उत्तम नक्षीकामाच्या या छत्र्यांचा दगड उन्हापावसाने झिजत चालला आहे. मालेगाव किल्ल्याचे बलदंड बुरुज, खंदक, दरवाजाची लाकडे यांची वेळीच निगा राखली पाहिजे. □

कुतुहल

अनामिका (मधले बोट आणि करंगळी यामधील बोट) का उचलता येत नाही?

आपल्या हाताच्या कोणत्याही बोटांची हालचाल दोन दिशांनी होत असते. ते बोट ताणलं तरी जातं किंवा आकसून मुडपून तरी घेतलं जातं. या दोन्ही क्रिया सहज, किमान उर्जा खर्च करावी लागून व्हाव्यात यासाठी प्रत्येक बोटाला दोन स्नायू जोडलेले असतात. एकाच नाव आहे एक्सटेंसर आणि दुसऱ्याचं फ्लेक्सर. कोणतंही बोट उचलताना त्या बोटाला जोडलेल्या एक्सटेंसर स्नायूचं आंकुचन व्हावं लागतं. पण त्याचवेळी त्याच्याशी निगडीत फ्लेक्सर स्नायू प्रसरण पावावा लागतो आणि इतर बोटांच्या फ्लेक्सर स्नायूचं आंकुचन व्हावं लागतं. त्यामुळे ते विशिष्ट बोट सोडून इतर बोटं आपापल्या जागी निमूट निपचित पडून राहतात आणि आपल्याला हव्या असलेल्या बोटांचीच हालचाल होते.

अनामिका सोडून इतर बोटं उचलताना या सर्व प्रक्रिया सहजपणे पार पडतात; पण अनामिकेशी जोडलेला फ्लेक्सर स्नायू मधल्या बोटाच्या फ्लेक्सरशी गुंतलेला असतो. त्यामुळे अनामिकेच्या फ्लेक्सरचं प्रसरण होत असतानाच मधल्या बोटाच्या फ्लेक्सरच आंकुचन होऊ लागतं. त्यामुळे मग अनामिकेचा फ्लेक्सर आपली स्वतंत्र हालचाल करू शकत नाही. मधल्या बोटांच्या खुंटाशी तो बांधलेला राहतो. इतर बोटांचे फ्लेक्सर स्वतंत्र असल्यामुळे त्यांच्या बाबतीत ही अडचण येत नाही. तरीही विवक्षित व्यायामांनं अनामिकेलाही हे बळ प्राप्त करून देता येतं.

❖ संकलन - रुपाली शिंदे (अंबरनाथ)

हसा मुत्तांनी हसा

बंड्या : आई दरवाजा लावताना करकर् आवाज का येतो ?

आई : जिथून आवाज येतो, तिथं तेल घाल, मग आवाज येणार नाही.

बंड्या : (रात्री) आई तेल कुठे आहे ?

आई : आता कशासाठी पाहिजे ?

बंड्या : अगं, बाबांचा पण झोपल्यावर खर्खर् आवाज येतो.

बाबा : राहुल, तुला कितीतरी वेळा सांगितलं जास्त मोबाईल वापरु नकोस म्हणून !

राहुल : हो बाबा, म्हणून मी एकच मोबाईल वापरतो.

पप्याचे बाबा : पप्या, तू शाळा बुडवून डोंगरावर जाऊन का बसतोस रे ?

पप्या : आमचे गुरुजी नेहमी म्हणतात, मला तुम्हाला खूप उंचावर गेलेलं बघायचं आहे.

काकूंनी लाल मुंग्यांना पळवून लावण्यासाठी त्यांच्यावर हळद टाकली. मुंग्या वारुळात निघून गेल्या. बाकीच्या मुंग्या त्यांना विचारतात, तुम्ही हळद लावायला कुठे गेला होतात.

एक मुंगी : अगं आम्ही फिरत फिरत जेजुरीला जाऊन आलो.

बंटी : पप्पा, तुमच्या डोक्यातले काही केस पांढरे कसे झाले ?

पप्पा : कारण जेव्हा जेव्हा तू मला त्रास देतोस ना, तेव्हा तेव्हा माझा एक केस पांढरा होतो.

बंटी : हं.... आता कळलं आजोबांचे सगळे केस पांढरे का झाले ते !

एसटी कंडक्टर : (कॉलेज कुमाराला) मित्रा, हा मोबाईल तुला खूप पुढे घेऊन जाणार आहे, बरं का !

कॉलेज कुमार : थॅक्यू थॅक्यू, हां पण ते कसं काय ?

कंडक्टर : कारण तुझा स्टॉप कधीच निघून गेलाय, आता पुन्हा पुढचं तिकीट घे.

शिक्षक : या धरतीवर असलेली प्रत्येक वस्तू महत्त्वाची आहे, नाही का ?

बन्या : हो सर, कुत्रं पाठी लागलं ना की तेव्हा रस्त्यावर पडलेल्या दगडाचं महत्त्व कळतं.

वाटसरु : अहो आजोबा, हा रोड कुठं जातो ?

आजोबा : कुठं बी जात नाही.

वाटसरु : असं कसं ? एवढा चांगला पक्का रोड कशाला बनवलाय ?

आजोबा : आरं बाबा, सत्तर वर्षांपासून मी पाहतोय, हा रोड इथंच हाय. कुठं बी जाताना दिसला नाही.

आई : बंटी, लवकर आंघोळ करुन घे, नाहीतर शाळा बुडेल.

बंटी : अगं आई, बादलीभर पाण्यात शाळा कशी काय बुडेल ?

आई : थांब, तुला त्याच बादलीत बुडवते !

ईश्वराची कृपा

ओमकार नावाचा एक धाडसी तरुण होता. त्याला समुद्रसफारीची खूप आवड होती. एके दिवशी तो एक छोटीशी नाव घेऊन एकटाच समुद्रसफारीसाठी निघाला. काही काळ गेल्यानंतर अचानक सोसाट्याचा वारा वाहू लागला. आकाशात विजा कडाडू लागल्या. मोठमोठ्या लाटा उसळू लागल्या. वादळावाराच्या तडाख्याने त्याची होडी तुटून पाण्यात बुडाली. थोड्यावेळाने वादळ शांत झालं. लाईफ जॅकेट असल्यामुळे ओमकार कसाबसा पोहत पोहत एका किनाऱ्याला आला. तो ज्या किनाऱ्याला लागला ते एक निर्जन

बेट होतं. अनोळखी प्रदेश, दिशा माहीत नाही. आता परतीचा मार्गही जवळजवळ बंद झाला असं दिसत होतं; परंतु त्याने हा विचार केला, की आयुष्यात आपण कोणाचं वाईट केलं नाही तर आपलंही वाईट होणार नाही. ईश्वराने जर मला ह्या वादळापासून वाचवलंच आहे, तर पुढचा मार्ग सुध्दा तोच दाखवेल. असा सकारात्मक विचार करत त्याने स्वतःला धीर दिला. कंदमुळं, फळं खाऊन दिवस ढकलत राहिला. पाहता पाहता बरेच दिवस निघून गेले. आता त्याला कळून चुकलं, की आपण या बेटावर पुरते फसलो आहोत. तरीदेखील त्याचा

देवावरचा विश्वास
कमी झाला नव्हता.

पावसाळा सुरू
झाला म्हणून त्याने
मोठ्या कष्टाने एक
झोपडी बांधली
आणि तिथं राहू
लागला. एके दिवशी

आहोत. लांबूनच
आम्हाला या बेटावर
धूर निघाताना
दिसला. या बेटावर
कोणीतरी संकटात
आहे हे लक्षात आलं.
तू जर झोपडीला
आग लावली नसती

आकाशात वीज कडाडली आणि त्याच्या झोपडीवर
पडली. झोपडी जळू लागली. ते भयावह दृश्य पाहून
तर तो अक्षरशः खचून गेला. परिस्थितीने हताश
होत आकाशाकडे पाहत म्हणाला, “हे ईश्वरा! हा
असा कसा रे तुझा न्याय? तू माझ्यावर कृपादृष्टी
का ठेवत नाहीस? मी तर तुझ्यावर नेहमीच विश्वास
ठेवला; पण तू असा निर्दयीपणाने का वागलास?
निवाऱ्यासाठी मोठ्या कष्टाने बांधलेली
झोपडीसुद्धा तू जाळून टाकलीस, काय म्हणावं
तुला!” असे म्हणत तो मोठ्याने रडू लागला....
आणि काय आश्चर्य! अचानक एक नाव त्या
बेटाजवळ आली. त्यातून दोन व्यक्ती उतरल्या.
ओमकारला तर विश्वासच बसेना! त्यातील एक
जण म्हणाला, “आम्ही तुला वाचवण्यासाठी आलो

तर आम्हाला कळलंही नसतं, की इथं कोणीतरी
संकटात आहे.”

हे ऐकताच ओमकारच्या डोळ्यातून अश्रूधारा
वाहू लागल्या. तो ईश्वराची क्षमा मागत म्हणाला, हे
दयाधना! तू माझ्या धैर्याची आणि विश्वासाची
परीक्षा घेतली; पण मी मात्र त्यात नापास झालो.
मला क्षमा कर.

मित्रांनो, ईश्वर नेहमी आपल्यासोबतच असतो.
बऱ्याच वेळेला प्रतिकूल परिस्थिती आली, की
आपण ईश्वराला किंवा नशिबाला दोष देत
आत्मविश्वास गमावून बसतो; पण कालांतराने
लक्षात येतं, की प्रत्येक गोष्टीत ईश्वराची कृपाच
असते. कारण ओमकारची झोपडी जळाली, ती
देखील ईश्वराची कृपाच होती. ❖ रुचा कुमटेकर (कल्याण)

निसर्ग

निसर्गातली पाने फुले
पाहूनिया मन हे डोले
गुजगोष्टी करिता तयांशी
सवंगडीच माझे झाले ॥१॥

होऊ विशाल सागरापरी
स्वार्थ नसो आपुल्या उरी
माणुसकीचा धर्म आपण
जपू या परोपरी ॥२॥

नदीसारखे वाहत राहू
शीतलता सकळा देऊ
मोती बरसता मेघातूनी
दुथडी भरुनि राहू ॥३॥

सूर्यासम प्रकाश द्यावे
जीवन तेजोमय बनवावे
अज्ञान अंधार निरसावे
बीज दैवी गुणांचे रोवावे ॥४॥

निसर्गाचे रुप हे मोहक
हृदयात ते साठवावे
शिकवणी देतसे अनेक
जीवापाड ते सदा जपावे ॥५॥

स्वर्ग धरतीवर अवतरला
हिरव्या वनराईने नटला
हे सौंदर्य अबाधित ठेवण्या
अहो, विचार करता कसला? ॥६॥

- ईश्वरी साईनाथ लखमोड
(विन्हेरे, रायगड)

योग्यता स्वकर्तृत्वाने सिद्ध

शिकागो धर्मपरिषदेनंतर स्वामी विवेकानंदांना अमेरिकेमध्ये अमाप लोकप्रियता लाभली. ठिकठिकाणी त्यांचा स्वागत-सत्कार होत होता. त्याकाळी श्वेतवर्णीय आणि कृष्णवर्णीय म्हणजे गोरा आणि काळा असा भेदभाव विकोपाला गेला होता.

एकदा ते एका रेल्वे स्थानकावर उतरले. त्यावेळी फलाटावर त्यांचे जंगी स्वागत करण्यात आले. त्याच वेळी गर्दीतून एक कृष्णवर्णीय (काळ्या रंगाचा) हमाल समोर आला. स्वामीजींशी हात मिळवत तो म्हणाला, “अभिनंदन! माझ्या जातीच्या एका माणसाने इतका उच्च सन्मान प्राप्त केला आहे. याबद्दल मला खूपच आनंद होत आहे

आणि सर्व कृष्णवर्णीय जमातीलाही तुमचा खूप अभिमान वाटत आहे.” स्वामीजींनी अत्यंत आपुलकीने आणि प्रेमाने त्यांच्याशी हस्तांदोलन केले आणि ते त्याला म्हणाले, “धन्यवाद बंधू!”

आपण कृष्णवर्णीय नसून भारतीय आहोत हे मात्र त्यांनी सांगितले नाही.

स्वामीजी वृष्णवर्णीय आहेत अशा गैरसमजातून दक्षिण अमेरिकेत अनेक ठिकाणी त्यांचा अपमान झाला होता. अनेक हॉटेल्समध्ये त्यांना प्रवेश नाकारण्यात आला होता; परंतु त्याबद्दल त्यांनी कधीही नाराजी व्यक्त केली नाही किंवा निषेधही नोंदवला नाही. आपण भारतीय आहोत असे स्पष्टीकरणही केले नाही. या बाबत एकदा त्यांना एका विदेशी भक्ताने विचारले, “स्वामीजी, अशा कटू प्रसंगी देखील तुम्ही भारतीय आहात असा खुलासा का करत नाहीत?” त्यावर स्वामीजी हसत-हसत म्हणाले, “अपमान करणाऱ्यांना आपली योग्यता आपल्या स्वतःच्या कर्तृत्वानेच दाखवून द्यायची असते. त्यासाठी स्पष्टीकरण कशाला देत बसायचं? आणि इतर गोष्टींचा आधार घेत पुढे जाण्यासाठी आपण या भूतलावर आलेलो नाही.” स्वामीजींनी स्वतःची योग्यता स्वमुखाने कधीही, कुठेही सांगितली नाही. आपली योग्यता आपल्या कर्माने आणि कर्तृत्वानेच त्यांनी सिद्ध केली. त्यामुळे त्यांच्या विरोधकांनाही गप्प बसावे लागले.

□ संग्राहक - सुकदेव पाटील

आले (अद्रक)

आल्याचा उपयोग मसाल्याचा पदार्थ आणि औषधी म्हणून होतो, म्हणून आल्याला महा औषधी म्हणतात. आले हे अडीच-तीन फूट वाढणाऱ्या झुडुपाची, जमिनीखाली उगवणारी, पिवळसर रंगाची मुळी होय.

आल्याचा विविध विकारांवर उपाय :

अपचन :

अपचन, अन्नाची अनिच्छा, पोटात गॅस धरणे, उलटी, पोट साफ न होणे इ. साठी जेवणापूर्वी ५ ग्रॅम आल्याचा तुकडा मीठ लावून चावून चावून खावा.

आल्याचा रस अर्धा चमचा, सम प्रमाणात मध आणि लिंबाचा रस दिवसातून तीनवेळा घ्यावा.

आले, सैंधव मीठ, काळी मिरी आणि पुदिन्याची चटणी जेवणात असावी.

श्वसन विकारात :

जुनाट सर्दी, डांग्या खोकला, क्षयरोगाचा खोकला, कफ, दमा इ. साठी आल्याचा रस मधासोबत दिवसातून तीन वेळा घ्यावा.

आल्याचे तुकडे पाण्यात उकळून, त्यात गरजेप्रमाणे साखर टाकून ते पाणी गरम गरम प्यावे. आल्याचा चहा घ्यावा.

आल्याचा रस त्याच्या दुप्पट खडीसाखर किंवा गुळासोबत चाटवावा.

सुंठ आणि चौपट खडीसाखर यांचा काढा घेतल्याने कफ पातळ होण्यास मदत होते.

वेदना कमी करण्यासाठी :

आले पाण्यात वाटून डोक्यावर, दुखत्या भागावर लेप करावा, ओल्या जखमेवर लावू नये.

दाढ दुखीवर - आले दाढेत धरावे.

कान दुखीवर - दोन थेंब आल्याचा रस कानात टाकावा.

संधीवातात आले किसून, गरम करून लावावे.

आल्यामध्ये व्हिटॅमिन बी-१२, कॅरोटीन, थायमिन, रीबोफ्लेवीन आणि क जीवनसत्त्व आहे.

आले पाचक, सारक, अग्निदीपक, वेदनाशामक आणि रुचीप्रद आहे. वायू आणि कफाचा नाश करणारे आहे.

वायू अडकल्याने कधी कधी छातीत चमका येतात तेव्हा चमचाभर आल्याचा रस घ्यावा.

खबरदारी :

आले उष्ण असल्याने उन्हाळ्यात कमी वापरावे.

उच्च रक्तदाब, अल्सर, रक्तपित्त यामध्ये आले खाऊ नये. □

अभियंता दिन (इंजिनीअर डे)

भारताचे महान अभियंता (इंजिनीअर) भारतरत्न मोक्षगुंडम विश्वेश्वरय्या यांचा जन्मदिन १५ सप्टेंबर हा देशभर अभियंता दिन म्हणजेच इंजिनीअर्स डे म्हणून साजरा केला जातो.

विश्वेश्वरय्या हे भारतातील महान अभियंत्यांपैकी एक होते. त्यांनी आधुनिक भारताची निर्मिती केली आणि देशाला नवे रूप दिले. त्यांनी अभियांत्रिकी क्षेत्रात जे

असाधारण योगदान दिले आहे, ते कोणीही विसरू शकत नाही. देशभरात बांधलेल्या अनेक नद्यांची धरणे आणि पूल यशस्वी करण्यात विश्वेश्वरय्या यांचा सिंहाचा वाटा आहे.

एम.व्ही. विश्वेश्वरय्या यांचा जन्म १५ सप्टेंबर, १८६१ रोजी कर्नाटकातील चिक्कबल्लापुर येथील एका तेलुगू कुटुंबात झाला. त्यांचे आई-वडील संस्कृत पंडित होते. विश्वेश्वरय्या यांचे प्राथमिक शिक्षण गावातच झाले. पुढे उच्च शिक्षणासाठी ते बंगळुरु येथे गेले. कला शाखेतून पदवीपर्यंतच शिक्षण घेतल्यानंतर शिक्षण क्षेत्र बदलून ते सिव्हिल इंजिनीअरिंग करण्यासाठी पुण्याला गेले. तेथे कॉलेज ऑफ इंजिनीअरिंगमधून त्यांनी सिव्हिल इंजिनीअरिंगची पदवी प्राप्त केली. अभियंता म्हणून डॉ. मोक्षगुंडम विश्वेश्वरय्या यांनी देशात अनेक धरणे बांधली. म्हैसूरमधील कृष्णराज सागर धरण, पुण्यातील खडकवासला जलाशय आणि ग्वाल्हेरमधील तिग्रा धरण यांचा त्यात समावेश आहे. एवढेच नाही तर हैद्राबादम शहर बनवण्याचं संपूर्ण श्रेय डॉ. विश्वेश्वरय्या यांना जाते. त्यांनी तेथे पूर संरक्षण प्रणालीची रचना केली. त्यामुळे ते संपूर्ण भारतात प्रसिद्ध झाले. विशाखापट्टणम बंदराचे समुद्री कटाव होण्यापासून संरक्षण करण्यासाठी एक

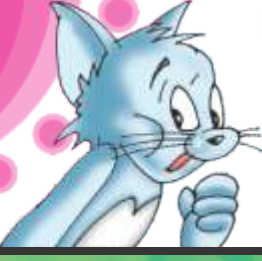
यंत्रणा विकसित करण्यात त्यांचा मोलाचा वाटा होता. नदीवरचे बंधारे, पूल, पिण्याच्या पाण्याच्या योजना इ. यशस्वीरित्या तयार करण्यासाठी विश्वेश्वरय्या यांनी मोलाचे योगदान दिले.

महाराष्ट्र सरकारनेही त्यांना नाशिकमध्ये सहाय्यक इंजिनीअर पदावर नियुक्त केले होते. नदीच्या पाण्याला बांध घालण्यासाठी स्टीलच्या विशिष्ट दरवाजांचा शोध त्यांनी

लावला. ही १९०३ सालातली ब्लॉक सिस्टिम आजही जगभरात वापरात आणली जाते. विश्वेश्वरय्या यांना आधुनिक म्हैसूर राज्याचे जनक असेही म्हटले जाते. ते केवळ इंजिनीअरच नव्हते, तर म्हैसूरचे १९ वे दिवाणही होते. त्यांनी म्हैसूर सरकारसोबत अनेक कारखाने आणि शैक्षणिक संस्था स्थापन केल्या होत्या. त्यात म्हैसूर साबण कारखाना, म्हैसूर लोह आणि स्टील कारखाना, स्टेट बँक ऑफ म्हैसूर, म्हैसूर चेंबर्स ऑफ कॉमर्स आणि विश्वेश्वरय्या अभियांत्रिकी महाविद्यालय यांचा समावेश आहे. १९५५ मध्ये त्यांना 'भारतरत्न' या सर्वोच्च नागरी पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले. १०१ वर्षांच्या प्रदीर्घ आयुष्यानंतर १४ एप्रिल, १९६२ साली त्यांचं निधन झालं.

'अभियंता दिन' केवळ भारतातच नव्हे तर इतर अनेक देशांमध्ये वेगवेगळ्या दिवशी साजरा केला जातो. जसे १६ जून रोजी अर्जेंटिनामध्ये, ७ मे रोजी बांग्लादेशात, १५ जून रोजी इटलीमध्ये, ५ डिसेंबर रोजी तुर्कीमध्ये, २४ फेब्रुवारीला इराणमध्ये, २० मार्च रोजी बेल्जियममध्ये तर १४ सप्टेंबर रोजी रोमानियामध्ये.

हा दिवस जगभरातील अभियंत्यांना प्रोत्साहित करण्यासाठी साजरा केला जातो. □

किट्टी

चित्रांकन व लेखन : अजय कालरा

किट्टी, चल लवकर शाळेत जायला उशीर होत आहे.

निशा! हो येतेय.

किट्टी, तू हे कोणतं रोपटं घेऊन आली आहेस ?

मी हे तुळशीचे रोपटं आणलं आहे आणि तू कोणतं रोपटं आणलं आहेस ?

३८

हसती दुनिया, सप्टेंबर २०२३

मी कडूलिंबाचे रोपटं घेतलं आहे. हे फारच गुणकारी आहे.

हो! आईने मला सांगितलं होतं, की कडूलिंब, तुळस, अॅलोवरा ह्या सर्व औषधी वनस्पती आहेत.

अरे अमित! तुझ्या हातात हे कसलं रोपटं आहे ?

मी तर गुलाबाचं रोपटं आणलं आहे.

किट्टी, तू हे काय केलंस ?

माझं रोपटं सर्वात सुंदर आहे म्हणून मी तुझं रोपटं तोडून टाकलं.

किट्टी, तू असं करायला नको होतंस.

$$4 + 1 = 5$$
$$3 + 5 = 8$$

सर्वांनी रोपटी आणली आहेत का ?

हो मॅडम!

किट्टी, तुझं रोपटं कुठे आहे ?

$$4 + 1 = 5$$
$$3 + 5 = 8$$

मॅडम मी तुळशीचं रोपटं आणलं आहे. जे फारच गुणकारी आहे.

अमित तुझं रोपटं कुठे आहे ?

मॅडम, माझं रोपटं
किट्टीने तोडून टाकलं.

किट्टी तू असं का केलंस ?

माझं रोपटं सर्वात चांगलं आणि औषधी आहे
म्हणून मी त्याचं रोपटं तोडून टाकलं.

सर्व झाडं ही उपयोगी असतात. सर्वांची आपापली
कार्ये असतात. एखादं झाड जरी आपल्याला
फळं-फुलं देऊ शकत नसलं तरी ते आपल्याला
ऑक्सिजन नक्कीच देतं. समजलं किट्टी.

हो मॅडम, मला माफ करा. मी
पुन्हा अशी चूक नाही करणार.

साहित्य सेवा पुरस्कार - ज्ञानपीठ पुरस्कार

हा पुरस्कार भारत सरकारतर्फे साहित्यक्षेत्रात दिला जाणारा सर्वोच्च पुरस्कार आहे. भारतीय ज्ञानपीठाचे संस्थापक श्री साहू शांतीप्रसाद जैन यांच्या पत्रासाव्या वाढदिवसाच्या वेळी हा पुरस्कार दिला जावा असा विचार जैन परिवाराने केला आणि २२ मे १९६१ मध्ये हा पुरस्कार देण्यात येणार असल्याची अधिकृत घोषणा झाली. सन १९६५ पासून हा पुरस्कार देण्यात

येत आहे. ज्ञानपीठ पुरस्कार हा भारतीय साहित्य जगतात नोबेल पुरस्काराइतकाच सर्वश्रेष्ठ पुरस्कार समजला जातो. प्रसिध्द मल्याळम कवी गोविंद शंकर कुरूप हे या पुरस्काराचे प्रथम मानकरी ठरले. त्यांना ओडोकुजल (वेळूची बासरी) या महाकाव्याबद्दल हा पुरस्कार देण्यात आला.

भारतीय साहित्यविश्वातील ज्ञानपीठ पुरस्कार हा सर्वोच्च सन्मान समजला जातो. या पुरस्कारामुळे भारतातील विविध भाषांमध्ये आदान-प्रदानाची प्रक्रिया सुरु झाली आणि थोर साहित्यिकांची प्रतिमा विशिष्ट भाषिक समूहापर्यंत मर्यादित न राहता अखिल भारतीय साहित्य विश्वात उजळून निघाली. यामध्ये विविधतेतून एकता आणि एकसूत्रीपणा साधला जातो. भारतीय ज्ञानपीठाचे सगळ्यात मोठे कार्य म्हणजे त्याने भारतीय भाषांच्या या वेगवेगळ्या नद्यांना एकत्र करून भारताच्या कला आणि संस्कृतीच्या महानदीला जोडले आहे.

भारताचा कोणताही नागरिक, भारतीय संविधानाच्या आठव्या सूचित नमूद केलेल्या २२ भाषांपैकी कोणत्याही भाषेत लेखन करणाऱ्या एका नागरिकाला दरवर्षी हा पुरस्कार देण्यात येतो. प्रकाशित होऊन कमीत कमी पाच वर्षे झालेल्या साहित्याचा किंवा पुस्तकाचा विचार पुरस्कारासाठी केला जातो. एकदा ज्या भाषेसाठी पुरस्कार दिला गेला, की त्या भाषेचा पुढील तीन वर्षे पुरस्कारासाठी विचार केला जात नाही.

आतापर्यंत म्हणजे १९६५ ते २०२३ पर्यंत हा पुरस्कार ५७ वेळा देण्यात आला; परंतु पाच वेळा विभागून देण्यात आल्याने एकूण ६२ साहित्यिकांचा सन्मान करण्यात आला आहे.

पुरस्कार सुरु झाल्यापासून सिंधी या भारतीय भाषेतील साहित्यास अद्यापि पुरस्कार लाभलेला नाही. सर्वाधिक म्हणजे १० वेळा हिंदी भाषेला ज्ञानपीठ पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले आहे. कन्नड भाषेला ८ वेळा तर मराठी भाषेला ४ वेळा सन्मानित करण्यात आले आहे.

पुरस्काराचे स्वरूप :

पुरस्कारपत्र, वाग्वादेवीची कांस्य प्रतिमा आणि अकरा लक्ष रुपयांचा धनादेश.

ज्ञानपीठ आणि मराठी साहित्य :

आजपर्यंत ४ मराठी साहित्यिकांना हा सन्मान मिळाला आहे.

१) विष्णू सखाराम खांडेकर - ययाति (कादंबरी)- सन १९७४

२) विष्णू वामन शिरवाडकर (कुसुमाग्रज) - नटसम्राट (नाटक)-सन १९८७

३) विंदा करंदीकर (गोविंद विनायक करंदीकर) - अष्टदर्शने (काव्यसंग्रह)-सन २००३

४) भालचंद्र वनाजी नेमाडे - हिंदू : एक समृद्ध अडगळ (कादंबरी)-सन २०१४

□ संग्राहक - नीलेश माने (अंबरनाथ)

मन हे असेच असते

ना कोणता अवयव असते, ना कोणते इंद्रिय असते
मन हे एक विचित्र अशा, विचारांची दुनिया असते
दिसत नसले तरीही, मन हे सर्वांकडेच असते

कधी कोणावर रुसते, कधी कोणावर हसते
कधी स्वतःवर चिडते, तर कधी खूपच रडते
मन हे चंचल वाहत्या, वाऱ्याप्रमाणे असते

कधी कठीण वज्रासारखे, लढते एखाद्यासाठी
कधी मऊ मेणबत्तीसारखे, मिटते परोपकारासाठी
खेळ सारा या जीवनाचा, मनच खेळत असते

मना मागे मती जाते, मती मागे नीती जाते
नीती जाता गती जाते, गती मागून ख्याती जाते
मना मागे धावणारे हे, जीवनच सारे व्यर्थ असते

मन स्थिर करण्यासाठी, ध्यान हेच साधन असते
स्थिर प्रभुशी जुळता नाते, भटकंती मनाची थांबत असते
सहज सरळ असे हे मन, जीवन सार्थ करत असते

मन हे असेच असते !

कवयित्री - मनिषा सालुंखे (मीरा रोड)

कथा

पाहण्याचा दृष्टिकोन

एका गावात एक आजीबाई राहत होती. तिचा मुलगा परदेशात शिक्षणासाठी गेला होता; परंतु अनेक वर्षे होऊन देखील तो परत आला नाही, त्यामुळे ती खूप दुःखी होती.

एके दिवशी ती नदीवरून पाणी घेऊन येत असताना तिला दोन झाडांखाली दोन साधू बसलेले दिसले. गावातील अनेक लोक आपल्या अडचणी त्यांना सांगत आणि त्यावर उपाय विचारत. आपण देखील आपल्या मुलाविषयी विचारावं म्हणजे साधुबाबा आपल्याला काही उपाय सांगतील या

आशेने ती त्यांच्याकडे आली. आपली समस्या अधीरपणे साधुबाबांकडे मांडायला गेली. डोक्यावर पाण्याने भरलेलं मातीचं मडकं तसंच होतं. त्या दोघांपैकी एका साधूला तिने विचारले, “महाराज, खूप वर्षे झाली, माझा मुलगा परदेशात शिक्षणासाठी गेला आहे. तो परत केव्हा येईल?” हे सांगत असतानाच तिच्या डोक्यावरचं पाण्याने भरलेलं मडकं खाली पडलं आणि फुटलं. हे पाहून साधू पटकन म्हणाला, “माई, अनर्थ झाला. तुमच्या मुलाच्या बाबतीत काहीतरी अघटीत घडलंय, आता

तो परत येईल असं वाटत नाही.” हे ऐकताच आजीबाई रडू लागली.

रडणाऱ्या आजीला धीर देत एक तरुण म्हणाला, “आजी, रडू नका. या साधूबाबांची सांगण्यात काहीतरी चूक झाली असेल. आपण दुसऱ्या साधूबाबांना विचारु या.”

त्या तरुणाने दुसऱ्या झाडाखाली बसलेल्या साधूला घडलेली सगळी हकीकत सांगितली आणि विचारले, “बाबा, आता तुम्हीच या आजींच्या प्रश्नाचं उत्तर द्या.” साधूबाबा स्मितहास्य करत म्हणाले, “माई, आपण निश्चित मनाने घरी जा. थोड्या दिवसातच तुमचा मुलगा घरी येईल.” आजीबाईंनी मोठ्या श्रद्धेने साधूला नमस्कार केला. ती घरी गेली.

दोन तीन दिवसातच आजीबाईंचा मुलगा घरी आला. तिचा तर या घटनेवर विश्वासच बसेना. ही गोष्ट सर्वानाच समजली. हे पाहून पहिला साधू

विचारात पडला. तो दुसऱ्या साधूला म्हणाला, “त्या आजीबाईंची निराशा, फुटलेले मडके, सांडलेलं पाणी हे सगळे अशुभ संकेत देत होते, म्हणून मी मुलगा येणार नाही असं तिला सांगितलं; पण तुम्ही कोणत्या आधारे सांगितलं, की मुलगा येईल म्हणून?”

दुसरा साधू म्हणाला, “मी, पाहिलं की त्या आजींची आपल्या मुलाला भेटण्याची आतुरता अतिशय उच्च सीमेपर्यंत पोचली आहे. मातीचं मडकं फुटलं, पाण्याचा बांध तुटला आणि पाण्याचं भूमीशी मिलन झालं ही सर्व लक्षणं मला त्या मातेच्या पुत्राशी होणाऱ्या मिलनाचे संकेत देणारी वाटली.”

तात्पर्य : परिस्थिती किंवा लक्षणं तीच असतात फक्त त्यांच्याकडे बघण्याचा आपला दृष्टिकोन सकारात्मक आहे की नकारात्मक यावरच त्या गोष्टी शुभ किंवा अशुभ ठरतात. ❖ रुपाली शिंदे (अंबरनाथ)

विशेष सूचना

अत्यंत आनंद होत आहे, की सद्गुरुच्या कृपाशीर्वादाने आपल्या सर्वांचे आवडते मासिक हसती दुनिया (मराठी) या मासिकाला जानेवारी २०२४ मध्ये २० वर्षे पूर्ण होत आहेत. या निमित्ताने जानेवारी २०२४ मध्ये प्रकाशित होणारा हसती दुनिया (मराठी) चा अंक विशेषांक या रूपात प्रकाशित करण्यात येणार आहे.

तरी सर्व स्तरातील लेखक आणि वाचक वर्गाकडून कथा, कविता, गीतं, विशेष लेख या बरोबरच हसती दुनिया मासिकाबाबतचे आपले अभिप्राय इ. साहित्य मागवण्यात येत आहे. तसेच शालेय विद्यार्थ्यांकडून आपल्या शैक्षणिक, आध्यात्मिक व चारित्र्यात्मक विकासात हसती दुनियाचे लाभलेले योगदान व मिशनमध्ये सुरु असलेल्या उपक्रमांविषयी अनुभव पाठवावेत. उदा. स्वच्छता अभियान, रक्तदान, वृक्षारोपण, NYS इ. आपल्या भावना, स्वरचित कथा, कविता इ. सुवाच्य अक्षरात लिहून पाठवाव्यात, ही विनंती.

आपले साहित्य **हसती दुनिया (मराठी) विशेषांक** असे ठळक अक्षरात नमूद करुन दि. २५ ऑक्टोबर २०२३ पर्यंत पोस्टाने किंवा ईमेल आयडी वर पाठवावे.

पत्ता :- संपादक, हसती दुनिया (मराठी)

पत्र-पत्रिका विभाग, संत निरंकारी सत्संग भवन, ५०, मोरबाग रोड, दादर (पूर्व), मुंबई - ४०० ०१४

ईमेल आयडी - marathihastiduniya@gmail.com / hduniya.marathi@nirankari.org

ईद-ए-मिलाद

ईद ए मिलाद हा इस्लाम धर्मियांचा सण आहे. त्यांच्या दिनदर्शिकेचा तिसरा महिना आहे मिलाद उन-नबी. या महिन्याच्या १२ तारखेला ५७१ ई. मध्ये पैगंबर हजरत मोहम्मद यांचा जन्म अरबस्थानातील मक्का येथे झाला. या वर्षी पैगंबर हजरत मोहम्मद यांचा जन्मदिवस २८ सप्टेंबर रोजी साजरा होत आहे. बाळाचे पाय पाळण्यात दिसतात ह्या उक्तीप्रमाणे लहानपणीच त्यांना पाहून लोक म्हणत असत, की हा मुलगा मोठेपणी महान पुरुष होईल.

ईद-ए-मिलाद हा सण सुरुवातीला इस्त्रायलमध्ये साजरा करण्यात येत होता. त्यानंतर अकराव्या शतकापासून हा सण जगभरातील मुस्लीम बांधव साजरा करू लागले. पैगंबर मोहम्मद यांचे पूर्ण नाव पैगंबर हजरत मोहम्मद सल्लल्लाहू अलैहि वसल्लम असे होते. अमिता बीबी हे त्यांच्या आईचे नाव होते. तर वडिलांचे नाव अबू तालिब अब्दुल्लाह होते. असे म्हणतात, की मोहम्मद साहेब सहा वर्षांचे होते तेव्हा त्यांच्या आईचे निधन झाले. त्यानंतर त्यांचे वडील अबू तालिब आणि आजोबा अबू मुतालिब यांनी प्रेरित मोहम्मद यांना वाढवले. अल्लाहने सर्वप्रथम प्रेषित मोहम्मद यांना कुराण दिले, अशी इस्लामची श्रध्दा आहे. तदनंतर प्रेषित मोहम्मद यांनी पवित्र कुराणचा संदेश जगाच्या कानाकोपऱ्यात पोचवला.

ईद-ए-मिलाद-उन-नबी म्हणून पैगंबर हजरत मोहम्मद यांचा जन्मोत्सव साजरा केला जातो. या दिवशी रात्रभर प्रार्थना केली जाते आणि मिरवणुका काढल्या जातात. या दिवशी इस्लाम धर्माला मानणारे लोक हजरत मोहम्मद यांची पवित्र वचने वाचतात. लोक मशिदी आणि घरांमध्ये पवित्र कुराण वाचतात. पैगंबरांनी सांगितलेल्या दया, क्षमा, बंधुभावना व मानवता या मार्गावर चालण्यासाठी प्रेरित होतात. पैगंबर हजरत मोहम्मद यांच्या वाढदिवसानिमित्त घरामध्ये तसेच मशिदीमध्ये सजावट केली जाते.

हा दिवस मुस्लिम सुमदायाकडून मोठ्या उत्साहात ईद-ए-मिलाद उन नबी नावाने साजरा केला जातो. 'ईद' या शब्दाचा अर्थ आनंद असा आहे. या दिवशी अन्नदान केले जाते. दान किंवा जकात याला इस्लाममध्ये खूप महत्त्वाचे मानले जाते. गरजू आणि गरीब लोकांना मदत केली तर अल्लाह (ईश्वर) प्रसन्न होतो, अशी मानवतावादी शिकवण यातून मिळते.

इस्लाम धर्मातील मान्यतेनुसार, पैगंबर हजरत मोहम्मद हे अखेरचे संदेशवाहक मानले जातात. तसेच पैगंबर हजरत मोहम्मद यांना खुद्द अल्लाहने देवदूत जिब्राईलद्वारा कुराणाचा संदेश दिला होता असे म्हटले जाते. पैगंबर हजरत मोहम्मद यांनी नेहमी प्रेम आणि शांततेचा संदेश दिला. मानवतेवर विश्वास ठेवणारी व्यक्तीच महान असते असे त्यांनी सांगितले आहे. मुस्लिम बांधवांमध्ये त्यांच्याबद्दल आदराची भावना आहे. 'शिया' आणि 'सुन्नी' पंथाची या दिवसाबद्दल वेगवेगळी मते आहेत असे म्हटले जाते. □

सामान्य ज्ञान

योग्य पर्याय निवडा

- १) ५ सप्टेंबर शिक्षक दिन कोणाच्या जन्मदिनानिमित्त साजरा करण्यात येतो ?
डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन / डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम
- २) भारतात सूर्य सर्वप्रथम कोणत्या राज्यात उगवतो ?
हिमाचल प्रदेश / अरुणाचल प्रदेश
- ३) भारतातील डायमंड हार्बर शहर कोणते ?
कोलकाता / दिल्ली
- ४) 'जागतिक दहशतवाद विरोधी दिन' केव्हा पाळला जातो ?
१४ सप्टेंबर / ११ सप्टेंबर
- ५) १४ जुलै २०२३ रोजी चांद्रयान ३ चे प्रक्षेपण कोणत्या देशाने केलं ?
अमेरिका (नासा) / भारत (इस्त्रो)
- ६) आंतरराष्ट्रीय न्यायालय कुठे आहे ?
हेग (नेदरलँड) / (न्यूयॉर्क) अमेरिका
- ७) रातांधळेपणा कोणत्या विटॅमिनच्या कमतरतेमुळे होतो ?
A / B12
- ८) ऑलिम्पिक पदक जिंकणारी पहिली भारतीय महिला कोण ?
पी.टी. उषा / कर्णम मल्लेश्वरी
- ९) महाराष्ट्रामध्ये सार्वजनिक गणेश उत्सव कोणी सुरू केला ?
लोकमान्य टिळक / गोपाळ गणेश आगरकर
- १०) एव्हरेस्ट शिखर सर करणारी महाराष्ट्रातील पहिली व्यक्ती कोण ?
श्री. महादेव रानडे / श्री. सुरेंद्र चव्हाण

संगणक क्षेत्रातील विविध पर्याय....

क्षेत्र	कौशल्य / कामाची जबाबदारी	नोकरीच्या संधी / उच्चशिक्षण
संगणक अभियांत्रिकी (Computer Engineering- BE)	या अभ्यासक्रमात संगणकीय वास्तुकला, कृत्रिम बुद्धिमत्ता, सायबर सुरक्षा इत्यादींवरील इतर महत्वाच्या संकल्पनासह कोडिंग भाषांचा म्हणजेच C, C++, Java आणि Python सारख्या प्रमुख प्रोग्रामिंग भाषांचा तपशिलवार अभ्यास असतो. सॉफ्टवेअर विषयांसोबतच या कोर्समध्ये अनलॉग आणि डिजिटल इलेक्ट्रॉनिक्ससारख्या हार्डवेअर विषयाचे ज्ञान अभियंत्यास होते.	ग्राफिक डिझायनर, संगणक आणि माहिती संशोधन, वैज्ञानिक, आयटी विश्लेषक, संगणक हार्डवेअर अभियंता, नेटवर्क अभियंता, आयटी सल्लागार यांसारखी महत्वाची पदे प्राप्त करू शकतात.
माहिती तंत्रज्ञान अभियांत्रिकी (IT Engineering)	आय.टी. अभियंते आयसीटी टूल्स आणि सॉफ्टवेअरच्या वापराद्वारे डेटा संग्रहित करणे आणि व्यवस्थापित करणे यावर कार्य करतात. त्याचबरोबर हार्डवेअर आणि सॉफ्टवेअर इंस्टॉलेशनसच्या देखरेखीसह व्यवस्थापन आणि समन्वयाची जबाबदारी यांच्याकडे असते.	विविध कंपन्यांमध्ये डेटाबेस अॅडमिनिस्ट्रेटर, सिस्टम अॅडमिनिस्ट्रेटर, टेक्निकल ट्रेनर, सॉफ्टवेअर डेव्हलपर, प्रोजेक्ट लीड या पदावर नोकरीची संधी
बी.सी.ए. (बॅचलर इन कॉम्प्युटर ऑप्लिकेशन)	BCA पदवीधारक सॉफ्टवेअर बनवू शकतात. त्याचबरोबर वेबसाईट डिझाइन, संगणक नेटवर्कबद्दल त्यांना माहिती असते. संगणकाच्या मूलभूत गोष्टी आणि संगणक प्रोग्रामिंग भाषा यांच्याशी संबंधित कामे करावी लागतात.	विविध राष्ट्रीय, आंतरराष्ट्रीय नामांकित कंपन्यांमध्ये सॉफ्टवेअर डेव्हलपर पदावर नोकरीची संधी
बी.एस.सी. (हार्डवेअर अँड नेटवर्किंग)	ऑपरेटिंग सिस्टम, इंस्टॉलेशन अँड युटीलिटी, स्ट्रक्चर ऑफ प्रोग्रामिंग, फंडामेंटल ऑफ कॉम्प्युटर अँड बेसिक इलेक्ट्रॉनिक्स संबंधित जबाबदाऱ्या हे पदवीधारक सांभाळतात.	विविध कंपन्यांमध्ये नोकरीची संधी तसेच स्वयंरोजगार ही करू शकतात.
बी.सी.ए. इन गेम सॉफ्टवेअर अँड डेव्हलपमेंट	गेम डिझाईनिंग, प्रोग्रामिंग युजिंग C++, सॉफ्टवेअर इंजिनिअरिंग, मल्टिप्लेअर प्रोग्रामिंग, प्रोजेक्ट मॅनेजमेंटचे काम हे पदवीधारक करत असतात.	आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय डिजिटल मिडिया संस्था न्यूज चॅनल आणि इतर कंपन्यात नोकरी मिळते.
बीबीए इन कॉम्प्युटर ऑप्लिकेशन	बिझनेस कम्युनिकेशन, एलिमेंट ऑफ स्टॅटिस्टिक, सॉफ्टवेअर इंजिनिअरिंग, व्हिज्युअल बेसिक, कोरल जावा, मल्टिमिडीया सिस्टम आदी विषयात प्रामुख्याने काम करावे लागते.	विविध बहुराष्ट्रीय कंपन्यांमध्ये नोकरीची संधी

माहिती पाठवणे, तिचे वर्गीकरण करणे इतकेच नाही तर ध्वनी निर्मिती, चित्रीकरण अशा असंख्य कामासाठी संगणकाचा वापर होवू लागला आहे. संगणक हे माहिती स्विकारणारे, दिलेल्या सूचनांनुसार माहिती प्रक्रिया करून अचूक उत्तर देणारे वेगवान इलेक्ट्रॉनिक्स यंत्र आहे. संगणक क्षेत्रात करियरच्या संधीही मोठ्या प्रमाणात वाढत आहेत. सॉफ्टवेअर आणि हार्डवेअर इंजिनिअरींग असे दोन मुख्य प्रकार असून यात असंख्य उपशाखा आहेत. त्याच अनुषंगाने अनेक शॉर्ट टर्म कोर्स, पदविका, पदवी कोर्स अनेक खाजगी/सरकारी संस्थेत उपलब्ध असून गुणवत्तेनुसार अनेक करिअरचे पर्याय संगणक क्षेत्रात सध्या उपलब्ध आहेत.

अवकाश विज्ञान (Space Science) क्षेत्रातील विविध पर्याय...

क्षेत्र	कौशल्य / कामाची जबाबदारी	नोकरीच्या संधी / उच्चशिक्षण
खगोल शास्त्रज्ञ (Astrology)	बाह्य अवकाश संशोधन करणे हे अंतराळ विज्ञानातील खगोलशास्त्राचे मुख्य कार्य होय. यात सौरमाला, तारे, आकाशगंगा, ग्रह इत्यादींचा समावेश होतो. यात ते जमिनीवरून संशोधन करून तेथे घडणाऱ्या विविध घटना जाणून घेतात.	अवकाश संशोधन संस्थेत शास्त्रज्ञ म्हणून नोकरी किंवा स्वतंत्र संशोधन करू शकतात.
अंतराळवीर (Astronaut)	स्पेस स्टेशनवर राहून संशोधन करणे हे त्यांचे काम आहे. त्याचबरोबर अवकाशातील वेगवेगळ्या मोहिमेत भाग घेऊन अंतराळ यानातून प्रवास करून संशोधनाचे काम करतात.	देश विदेशातील अवकाश संशोधन संस्थेत अंतराळवीर म्हणून संशोधन करता येते.
स्पेस टेक्नोलॉजी (Space Technology)	यामध्ये सॅटेलाईट, स्पेस स्टेशन, स्पेसक्राफ्ट, स्पॉटर्स ईन्फ्रास्ट्रक्चर ईक्विपमेंट डिझाईन करण्याचे काम केले जाते.	बऱ्याच देशांच्या अवकाश संशोधन संस्थेत तथा खाजगी संशोधन संस्थेत नोकरीची संधी उपलब्ध आहेत.
स्पेस इंजिनिअरिंग (Space Engineering)	अंतराळ मोहिमेशी संबंधित सर्व उपकरणे डिझाईन करणे हे स्पेस इंजिनिअरचे मुख्य काम आहे. एरोस्पेस, रोबोटिक्स, मटेरियल सायन्स, कॉम्प्युटर इंजिनिअरिंग तसेच मेकॅनिकल आणि टेलिकॉम इंजिनिअरिंग संबंधित कामे ही स्पेस इंजिनिअर करीत असतो.	बऱ्याच देशांच्या अवकाश संशोधन संस्थेत तथा खाजगी संशोधन संस्थेत नोकरीची संधी उपलब्ध आहेत.
स्पेस रिसर्च (Space Research)	अवकाश संशोधन खूप विस्तृत असे क्षेत्र आहे. विविध क्षेत्रातील तज्ज्ञ जसे - खगोलभौतिकशास्त्रज्ञ, जीवशास्त्रज्ञ, जैवरसायन शास्त्रज्ञ, भूगर्भशास्त्रज्ञ आणि खगोलजीवशास्त्रज्ञ हे आपल्या वैशिष्ट्यानुसार काम करतात.	अवकाश संशोधन संस्थेत शास्त्रज्ञ म्हणून नोकरी किंवा स्वतंत्र संशोधन करू शकतात.
स्पेस टुरिझम (Space Tourism)	हे अंतराळ क्षेत्रातील सर्वात जलद गतीने विस्तारणारे क्षेत्र आहे. आता यात अनेक नवीन खासगी कंपन्या येत आहेत. तरुणांना करिअर करण्याची उत्तम संधी येथे आहे.	व्हर्जिन गॅलेक्टिक, ब्लू ओरिजिन, ओरियन स्पेसएक्स, ओरियन स्पेन आणि बोईंग यासारख्या कंपन्या अंतराळ पर्यटन क्षेत्रात कार्यरत आहेत अशा कंपन्यात नोकरीची संधी.

अवकाश विज्ञानाचा विस्तार खूप असून या क्षेत्रात येण्यासाठी खगोलशास्त्र आणि खगोल भौतिकशास्त्र, पृथ्वी विज्ञान, प्राइमेट ऑटोमॉस्फियर आणि एरोनॉमी आणि सौर मंडळाचे अभ्यासक्रम करता येतात. अंतराळ विज्ञान अनेक उपशाखांमध्ये विभागलेले आहे. यामध्ये प्रामुख्याने कॉस्मोलॉजी, प्लॅनेटरी सायन्स, अँस्ट्रॉनॉमी, स्टेलर सायन्स, अँस्ट्रॉलॉजी इ. विज्ञान आणि अभियांत्रिकीच्या अवकाश विज्ञानासाठी उपयुक्त शाखा आहेत. यातील शाखा निवडून विद्यार्थी आपले करिअर घडवू शकतात.

कृत्रिम विद्वत्ता - AI या क्षेत्रातील करिअरचे उपलब्ध पर्याय येणाऱ्या अंकात बघूयात.

रंग भरा

उत्तर सामान्यज्ञान

- १) डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन
- २) अरुणाचल प्रदेश
- ३) कोलकाता
- ४) ११ सप्टेंबर
- ५) भारत (इस्त्रो)
- ६) हेग (नेदरलँड)
- ७) A
- ८) पी.टी.उषा
- ९) लोकमान्य टिळक
- १०) श्री. सुरेंद्र चव्हाण

श

ब्द

को

डे

२२२ चे
उत्तर

१ हिं	२ दी		३ अ	ड्डा	वी	४ स
	५ ना	शि	क			ली
६ चौ	दा		७ ब	ल	८ रा	म
	९ स	१० ता	र		ष्ट्री	
		ज		११ ज	य	१२ ते
१३ आ	सा	म		न		ह
फ्रि		१४ हा	र्ब	र		रा
१५ का	बू	ल		१६ ल	हा	न

॥ तू ही निरंकार ॥

पूर्ण सद्गुरु निजभक्तांची सारी संकटे दूर करी ।

पूर्ण सद्गुरु निजभक्तांवर कृपा दृष्टी उपकार करी ।

पूर्ण सद्गुरु भक्त जनांची पापे सारी नष्ट करी ।

पूर्ण सद्गुरु निजभक्तांची सर्व सुखाने झोळी भरी ।

पूर्ण सद्गुरु निजभक्तांवर आले संकट दूर करी ।

पूर्ण सद्गुरु भक्त जनांचे दुःख तापही दूर करी ।

शंकरराव जाधव
संयोजक, वाई तालुका

सर्वासाठी... सर्वकाही...
एकाच ठिकाणी...

लग्न बस्त्याची
खास सोय !

अविनाश शंकरराव जाधव
प्रचारक, सातारा झोन

THE COMPLETE FAMILY SHOWROOM

मनमोहक साडया | ड्रेस मटेरिअल | मेन्स वेअर | चिल्ड्रन्स वेअर
| लेडीज वेअर | सुटींग शर्टींग | रेमण्ड सियारामचे विक्रेते

ऐ मन मेरे सुभिरण कर ले सुभिरण से सुख आयेगा । धैरेंगे न संकट तुझ को भवसागर तर जायेगा ।
दम दम पल छिन नाम का जो जन करता अमृत पान है । ऐसे जन को जग में सन्तो मिलता जीवन दान है ।

गुरू का जो यशगान करेगा यश दुनिया में पायेगा। गुरू की जै जै जो करता है उसकी होती जै जै कार।
उसकी भी महिमा होगी जो गुरू की महिमा गायेगा। गुरू की पूजा जो करता है उसको पूजे कुल संसार।

९९९, हरिहरेश्वर प्रतिक, आय.डी.बी.आय.बँक शेजारी, ब्राह्मणशाही, वाई (जि.सातारा)
फोन नं. : 9766727262 / 8999859073

RNI No. MAH/MAR/2004/15105
Postal Regd. No. MCE/78/2022-2024
WPP Licence No. MR/TECH/WPP-164/East/2022-24
Publishing date on 1st of every month
Posted at Mumbai Patrika Channel Sorting Office,
Mumbai-400001 on dated 1st of every month

जनार्दन एच्. पाटील
इनोवेल प्रमुख-नाशिक क्षेत्र

॥ तुम्ही निर्वाकर ॥

ऑफिस : गाळा नं. १, ४, ६, ८ महावीर इंडस्ट्रियल इस्टेट,
नारिंगी फाटा, विरार (पूर्व),
ता. पालघर, जि. ठाणे - ४०१३०५ (महाराष्ट्र)
कार्यालय : (०२५०) २५२७३२०/९८२२८८५५२६
ई-मेल : rajindustries2010@yahoo.in
janardanpatil6500@gmail.com
वेबसाईट : www.vijayaengineeringworks.com
www.rajindustries.net.in

मे. विजया इंजिनिअरींग वर्क्स

मॅन्यु : स्पेशालिस्ट प्लास्टिक
इंजेक्शन मोल्ड आणि ब्लो मोल्ड
(घेर ओरम टाईप डार्ज)

मे. राज इंडस्ट्रीज

मॅन्यु. फार्मास्यूटिकल्स कॅप्स (कोलॅप्सीबल आणि लॅमी ट्युब कॅप्स),
पेस्टीसाईड पॅकेजिंग, एच.डी. आणि पी.पी. बॉटल

बाबाजी कंस्ट्रक्शन्स कं.

सिडको आणि सरकारमान्य प्राप्त १ रुम हॉल किचन, २ रुम हॉल किचन
दुकानाचे गाळे तसेच इन्डस्ट्रीअल गाळे कर्ज सुविधांसहित योग्य भावात मिळतील.

जनार्दन ह्या. पाटील
धीरेंद्र रा. पाटील

राजेश च. पाटील
कुशाव रा. पाटील